

komunizam U XX. i XXI. stoljecu
XXI. - 023 - glava

agrarna
izbjeglica

dragutin

U

2022 - 1956 = 66

*** * ***

=====

*** * ***

=====

XXI. - 023 – glava:

@@@_Ustase_U_Madarskoj.jpg
20250703_Otporask_ZIVICNJAK_URV_HD_dragutin.docm

x

=====

[@@@_Ustase_U_Madarskoj.jpg](#)

Stari Hrvatski grb u Mađarskom parlamentu.
Dokaz da su "Ustaše" odavno u Mađarskoj.

Otporaš
Iz otporaševe torbe

NEKA VAM JE VJEČNA ČAST I SLAVA

I

POČIVAJTE U MIRU BOŽJEM.

**Vaš preživjeli supatnik Fran Živičnjak U
Zagrebu, 15. travnja 1997.**

*(Uljudno, hrvatski i prijateljski molim vrlo drage i poštovane hrvatske čitatelje koji će imati priliku ovu istinitu dogodovštinu počinjenih zločina nad hrvatskim narodom i hrvatskim vojnicima od strane jugoslavenske komunističke vlasti kojom je rukovodio i u pravljao WW2 ratni zločinac br. 10 Tvariš Tito, da se ovo dostavi Gospodinu Ivanu Penavi koji je zadužen od Druge Vlade i Druge Hrvatske Države u prošlom 20-tom stoljeću da vodi istragu GENOCIDA Bleiburških i Putnih Križeva HRVATSKE VOJSKE I CIVILA U SVIBNJU I LIPNJU 1945. GODINE. **Mile Boban, Otporaš.**)*

FRAN ŽIVIČNJAKU vječni spomen

**NA HRVATSKE VOJNIKE, SVEĆENIKE I FRANJEVCE
I SVE HRVATSKE MUČENIKE
POBIJENE U SVIBNJU I LIPNJU 1945. GODINE NA
PROSTORIMA MACELJSKE ŠUME
KOD KRAPINE I LOGORIMA U MIRKOVCU
KRAJ SV. KRIŽA-ZAČRETJA I OROSLAVLJU.**

NOVOPOSTAVLJENI KRIŽ NA MJESTU
GDJE JE BIO LOGOR »MIRKOVEC«
OKO 10 km PRIJE KRAPINE

01

FRAN ŽIVIČNJAK PREGLEDAVA SVOJE
ZABILJEŠKE SA JOŠ TRI ZNANCA
U MACELJSKOJ ŠUMI

02

FRAN ŽIVIČNJAK
U VJEČNI SPOMEN
NA HRVATSKE VOJNIKE, SVEĆENIKE I FRANJEVCE
I SVE HRVATSKE MUČENIKE
POBIJENE U SVIBNJU I LIPNJU 1945. GODINE
NA PROSTORIMA MACELJSKE ŠUME
KOD KRAPINE I LOGORIMA U MIRKOVCU
KRAJ SV. KRIŽA-ZAČRETJA I OROSLAVLJU
ZAGREB, 1998.

03

*Ova Spomen-knjiga služi samo za osobnu uporabu:
Ijedan dio ove Spomen-knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati,
ni na bilo koji način reproducirati bez mojeg pismenog dopuštenja*
Autor

04

*»Objavi mi radost i veselje,
nek se obraduju kosti satrvene!
Oslobodi me od krvi prolivene,
Bože, bože Spasitelju moj!«
(Ps 51/50/,8-9)*

05

06

**PREDGOVOR SVJEDOČANSTVU FRANA ŽIVIČNJAKA
O MACELJSKIM ŽRTVAMA**

Početak svibnja 1945. mnogi pomisliše: Prestao je pomor, prestali su dani najgoreg užasa!
Službeno je završio najstrašnji rat u povijesti, koji je krvlju i suzama zalio cijelu Europu i velik dio svijeta, a Hrvatska je zbog mnogovrsnih sukoba bila osobito tragično razbojište, pa se očekivalo da

će narodi odahnuti u miru, da će se ugasiti ratne mržnje i da će biti poštivane vrijednosti ljudskog dostojanstva i života. Nadasmo se miru, ali eto užasa!

Hrvatski narod, kao i drugi narodi koji su potpali u sferu ideološkog totalitarizma istočne Europe, našao se pred teškim iskušenjima nasilja. Narod i Crkva u njemu su to posebno doživjeli kao povijesnu tragediju. Još se je pušila krv s naših njiha, još su jecala srca, još je plakalo svako oko, još su zjapile tolike otvorene rane, kad eto novih užasa, koji će biti bolno zabilježeni u memoriji našeg nacionalnog bića pojmom Bleiburga i Križnih putova.

Mnogi sinovi i kćeri našega naroda, mnogi svećenici, redovnici, redovnice, vjernici te ljudi razne dobi i zvanja nestali su u nepoznatim grobovima nad kojima se nadvila prisilna šutnja.

Takvo jedno veliko gubilište svakako je Macelj, za koji "partizanski vodnik koji je bio najodgovorniji i najpovjerljiviji stražar Vojne OZN-e u Krapini" Mladen Šafranko s partizanskim imenom Marijan svjedoči da u svojim šumovitim njedrima krije još 130 grobnih lokaliteta s oko 12.000 pobijenih vojnika i civila.

07

Šutnju o Macelju i prikrivanje tog zločina trebalo je prekinuti. Prekinuo ju je krvave kronike glas; zapisane riječi o. Ostijana Ostrugnaja, gvardijana franjevac og sainostana u Krapini, koji je kao živi svjedok još u lipnju 1945. opisao "najbolniju ranu u Krapini" – stratište na gori Macelj, na mjestima Lepa Bukva, gdje je ubijeno poimence iza.vedenih 11 svećenika i bogoslova te 9 franjevaca redovnika, Ilovcu i u Smiljanovoj Grabi. Macelj bijaše "klaonica tolikih nevinih žrtava", piše isti kroničar 1945., a potom nastaje šutnja sve do 1990. godine. Tada razni listovi i dnevni tisak počinju pisati o Macelju i maceljskim žrtvama, a sve je bilo okrunjeno prvim služenjem sv. mise za te nevine žrtve u Macelju, 9. lipnja 1991., koju je predvodio kardinal Franjo Kuharić u nazočnosti osam do deset tisuća vjernika.

Mora se znati da je, uz Kroniku Franjevačkog samostana u Krapini, za otkrivanje ovog zločina najvažniji i najzaslužniji gospodin Fran Živičnjak, koji je organizirao i vodio sve skupine što su od 1990. godine naovamo polazile na lice mjesta da obiđu maceljske grobnice i da se uvjere o tom velikom zločinu.

Fran Živičnjak je bio pitomac Domobranske zastavničke škole u Zagrebu, Ilica 242, od 10. rujna 1942., a od 7. studenog 1944. bio je djelatni pripadnik Hrvatskih oružanih snaga, Stožera XVI. hrvatske domobranske doknadne divizije sa sjedištem u Zagrebu. Sa svojom divizijom povlačio se prema Sloveniji i Austriji te su ga u Krapini 10. svibnja 1945. iz kolone izdvojili dolnaći partizani i zatvorili ga u podrum Civilne OZN-e u Krapini.

Od sigurne smrti spasio ga je partizanski vodnik i djelatnik Vojne OZN-e Mladen Šafranko. Živičnjak, kao neposredni očevidac i sudionik tih bolnih poratnih dana, u ovom svjedočanstvu pomno bilježi što se je događalo u Krapini i logorima u njenoj okolici, što zna o maceljskim žrtvama i tamošnjem najvećem svećeničkom gubilištu na području Zagrebačke nadbiskupije. Podrobno bilježi podatke o svom križnom putu, kao i sve detalje i napore da istina o maceljskim žrtvama dođe na vidjelo.

08

Govori neposredno o žrtvama i akterima nasilja i zločina. Prisjeća se iz te velike noći bola i svijetlih likova od kojih je doživio čovječnost, što spominje sa zahvalnošću.

Nadasve je dragocjeno što je uspio nagovoriti još za života Mladena Šafranka, nekoć djelatnika Vojne OZN-e u Krapini, da pođe s Komisijom u Macelj i iznese poznate podatke, kao i sve podatke koje je Šafranko pred Živičnjakom i još jednim svjedokom odao, posebice imenom i prezimenom, naznačivši petnaest ubojica, dok se ostalih četrdeset i pet nije mogao sjetiti. Fran Živičnjak bio je u kontaktu i sa: Stjepanom Hršakom, 1945. godine prvom osobom Vojne OZN-e u Krapini, koji zaštićen živi u svojoj vili na Tuškancu, što samo po sebi mnogo govori. Na žalost, svi akteri su domaći sinovi iz okolice Krapine.

Posebno je vrijedno pozornosti što Fran Živičnjak prati i bilježi zbivanja s ostacima maceljskih žrtava koje su 1992. godine djelomično iskopane bez znanja javnosti i suglasnosti rodbine žrtava i

Crkve. Tada je otvorena i jama označena brojein IVd; gdje su sahranjeni pobijeni svećenici, bogoslovi i civili. Otvorene su 23 jame i iskopana 1163 kostura, a Šafranko, svjedoči da na području Macelja ima još oko 130 takvih grobnih jama. Posmrtni ostaci prevezeni su u crnim najlonsicim vrećama za smeće u podrumi Patologije na Šalati u Zagrebu.

Čini se da zbog živućih aktera i njihovih “zaštitnika” još nije došao čas da se otvoreno piše o zločinu u Maceljskoj šumi, a još manje o njegovim počiniteljima.

Svaka nedužna žrtva, pripadala ona bilo kojem narodu, bilo kojoj vjerskoj zajednici i bilo kojem političkom uvjerenju, umorena bilo gdje i bilo kada, zaslužuje poštovanje i molitvu, ima pravo dajoj se vrati dostojanstvo i čast.

Mi kršćani čvrsto vjerujemo da je čovjek slika Božja i da su svi ljudi i narodi jednakoga dostojanstva, pozvani od samoga Boga da žive u miru, slobodi, pravедnosti i sigurnosti sa svojim neotuđivim pravima.

Polazeći od toga stajališta, od 1991. godine Crkva početkom mjeseca lipnja svake godine misom i molitvom obi

9

lježava spomen na pobijene svećenike, redovnike, vojnike i mnoštvo civila na Macelju. To su molitve i poruke mira s gubilišta, da se zlo više ne ponovi, da mržnja prestane, da se svim žrtvama vrati dostojanstvo i čast!

Osobno sam više puta razgovarao s gospodinom Franom Živičnjakom o tragediji našega naroda, posebice o maceljskim žrtvama. Istaknuo bih ovdje važnost našeg zajedničkog obilaska sa skupinom sudionika svih lokaliteta od Mirkovca i Sv. Križa-Začretja do Krapine, Đurmanca i Maceljskihjama 27. travnja 1991. To nije bilo važnojer sam spremao knjigu o žrtvama u Zagrebac oj nadbiskupiji, koja je izašla pod naslovom: “Spomenica žrtvama ljubavi Zagrebačke nadbiskupije” (Zagreb, 1992.), gdje sam o maceljskim žrtvama pisao na str. 162-177. i 697-702. Drugi važan susret bio je u podrumu Patologije na Šalati, gdje su predstavnici Zagrebačke nadbiskupije, Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu sa skupinom nazočnih na čelu sa saborskim zastupnikom Ivanom Lackovićem Croatom utvrdili činjenično stanje, sve fotografirali, posebice smrtne ostake iz jame IVd gdje su pobijeni svjećenici i bogoslovi, kako bi ostala dokumentacija i trag o ovom nevjerojatnom drugom mučeništvu i poniženju naših rnučenika mimo volje rodbine i predstavnika Crkve.

Neka nam u svemu najveći prijatelj u životu bude Istina!

Zato Živičnjak ostavlja povijesti ovo svoje pisano svjedočanstvo o pobijenim žrtvama, “iz zahvalnosti prema Bogu za spašeni život 1945. godine i iz obveze savjesti”, kako bi opisao sva stradanja poniženih i pobijenih bez suda i prava obrane u svibnju i lipnju 1945., “na prostorima Maceljske šume kod Krapine i logorima Mirkovcu kraj Sv. Križa-Začretja i Oroslavlju, da taj istiniti zapis ostane kao povijesni dokument i opomena za buduće hrvatske naraštaje, da se takav zločin ne bi nikada više ponovio na tlu Hrvatskog zagarja.”

Potrebna su ovakva svjedočanstva, mirna i činjenična, bez naboja ideologije i želje za osvetom, jer “osveta bi bila najveća uvreda tim mučenicima”, kako reče kardinal Kuharić u

10

Macelju 1991. godine. Ako i nije čas da se otvoreno o tome piše, radi “pomirenja” malog postotka živih sudionika Drugog svjetskog rata, neka ostane pohranjeno za buduća vremena kako bi istina zasjala kao djelo pravde, kako bi se vratila čast žrtvama i označilo tko je bio žrtva, a tko zločinac, posebice u vremenu nakon ratnih sukoba.

Sve ovo kazuje kako je i nakon rata vođen rat protiv Hrvatske, koja je i nadalje bila tragično razbojište do danas neimenovanih zločinaca. S tisućama nevinih žrtava sudbinu su dijelili i svećenici. Samo iz Zagrebačke nadbiskupije ubijeno je 5-7 bogoslova i 65 svećenika, a 5 ih je završilo živote u poratnim logorima. Kroz poratne logore prošlo je 155 svećenika samo iz Zagrebačke nadbiskupije.

Neka ne budu zaboravljene sve naše domoljubne žrtve. Neka ne budu zaboravljeni ovi istinski mučenici za vjeru i Domovinu u Macelju, kako reče kroničar već 1945. godine, u toj “klaonici nevinih žrtava”.

Koliko su znane i neznane jame, Jazovke i Maceljske šume!?

Kolike su žrtve naroda i Crkve u Hrvata!?

Doći će dan kada će se i o tome mirno, objektivno, činjenično i povijesno kritički progovoriti.

Zagreb, 31. svibnja 1997., na blagdan Majke Božje Kamenitih vrata, Zaštitnice grada Zagreba

Dr. Stjepan Kožul, tajnik

Zagrebačke nadbiskupije

11

Iz zahvalnosti prema Bogu za spašeni mi život 1945. godine te iz obveze prema mojoj savjesti i mojem narodu da opišem sve patnje i stradanja naših zarobljenih vojnika, mojih školskih kolega, svećenika, franjevac i ostalih mučenika u svibnju i lipnju 1945. godine na prostorima Maceljske šume kod Krapine i u logorima u Mirkovcu kraj Sv. Križa-Začretja i u Oroslavlju, kako bi taj istiniti zapis ostao kao povijesni dokument i opomena za buduće hrvatske naraštaje da se takav zločin ne bi nikad više ponovio na tlu Hrvatskog zagorja.

Nakon izručenja Hrvatske vojske, civila, svećenika i franjevac u Bleiburgu od strane engleskih vojnih vlasti i predaje naših zarobljenika partizanskoj 51. vojvođanskoj diviziji, svi su u koloni tijekom noći bili sprovedeni do Dravograda.

12

Drugi dan su kod Dravogradskog mosta naše izručeničke preuzele banijske i kordunaške partizanske jedinice i tu je započeo Križni put, jer su svi zarobljenici morali bez vode i hrane pretrčati preko 60 km do sabirališta u Mariboru. Tamo se je po odorama vršilo razvrstavanje te su pripadnici ustaških postrojbi i veliki broj hrvatskih časnika odvedeni u šumu Tezno kraj Maribora, gdje je u protutenkovskim rovovima postreljano oko 60.000 zarobljenih vojnika i časnika.

U Sloveniji se masovne grobnice hrvatskih vojnika još nalaze u Kočevju, Barbarinu rovu rudnika Hude Jame kod Laškog, na Savskom nasipu prema Brežicama, kod Marije Reke izmectu Trbovlja i Prebolda, na Crnom grobu kod Škofje Loke. Te sam podatke crpio iz “Večernjeg lista” od 3. ožujka 1996.

13

Na nogometnom igralištu u Mariboru vršena su razvrstavanja za likvidaciju i kolone za Križne putove u raznim pravcima kroz Hrvatsku i dalje do makedonske, bugarske i rumunjske granice. Jedna od većih kolona bila je usmjerena prema Ptuju i dalje prema Macelju, Đurmancu, Krapini i sabirnim logorima u Mirkovcu kraj Sv. Križa-Začretja i u Oroslavlju.

Na poljani oko Đurmanca bile su zaustavljene prve kolone zarobljenika s kolima i konjima (jer tada nije bilo autoputa) što su ih kasnije sve opljačkali okolni seljaci koji su bili suradnici partizana. Po pričanju preživjelih svjedoka tih stravičnih zbivanja i samog komandanta Vojne OZN-e u Krapini Stjepana Hršaka u “Nacionalu” broj 27 od 24. svibnja 1996. (str. 22), ti mučenici nisu dobili ni vode ni hrane već su pojeli svu travu na poljani i sve lišće po granama.

U istom “Nacionalu” (na str. 22.) Hršak dalje pripovijeda o “sređivanju” svećenika-reakcionara iz Pregrade, što se najvjerojatnije odnosi na pokojnog velečasnog Matiju pl. Žigrovića, koji je bio župnik u Kostelu kraj Pregrade, a kasnije u Jesenju, gdje je 1943. godine nakon zvjerskog mrvarenja krvoločno ubijen. To zaključujem po tome što iz Pregrade nije ubijen niti jedan župnik, jer je to moja župa (rođen sam u Svedruži blizu Pregrade) i nikad nisam čuo da su nekog župnika iz Pregrade “sredili” partizani antifasisti osim velečasnog Matije pl. Žigrovića u Jesenju. Glavni organizator toga zločina po svome je osobnom kazivanju bio sam Stjepan Hršak, kasnije komandant Vojne OZN-e u Krapini, koji je rođen u Petrovskom kod Krapine i danas bezbrižno živi u Zagrebu.

14

Đurmanec – mjesto zaustavjanja naših zarobljenika. U pozadiniproplanah gdje su vršena prva masovna ubijanja lih mučenika.

Posmrtni ostaci svećenika pl. Matije Žigrovića nahon partizanskih izživljavanja. Gvardijan Rathel tvrdi da je njegovo tijelo raščerečeno vezanih nogu za repove dvaju konja.

U samom Đurmancu bilo je određeno sabiralište povratnika na tadašnjoj pilani, danas “Šavriću”, u okolici između groblja i crkve te na proplanku uz šumu s lijeve i desne strane iznad Đurmanca, gdje su im najprije opljaci ali sve

15

vrijedne stvari, a zatim su počela masovna ubijanja zarobljenih mučenika. Jame na žalost do danas nisu službeno identificirane niti otvorene.

Đurmanac sabiralište povratnika na tadašnjoj pilani, danas “Šavriću”

Kako je priliv tih mučenika bio velik, a u samom Đurmancu nije bilo mjesta za zadržavanje i kopanje jama za masovnu likvidaciju, usmjeravali su ih dalje prema Krapini gdje je sabiralište bilo oko Puc e škole i pred školom te na starom sajmištu (ondje je danas Autobusni kolodvor). Dio domaćih ljudi koji su bili u hrvatskim vojnim postrojbama bio je odmah zatvoren u podrumima Pučke škole u Krapini. Tamo je na prvom katu bilo sjedište Vojne OZN-e kojoj je na čelu bio domaći čovjek, zloglasni i okrutni Stjepan Hršak, po činu partizanski poručnik, rođen u Petrovskom kod Krapine 13. prosinca 1919. od oca Franje i majke Julijane.

Đurmanac – sabiralište povratnika na pilani danas Šavriću”, gdje su zarobljenici vezani žicom prije otpreme na likvidaciju

16

Sve zarobljenike iz podruma škole saslušavali su domaći isljednici Vojne OZN-e na I. katu. Strašno su ih tukli, a najkrvoločniji među njima bili su Josip Frankol, rođen u Podgori kraj Žutnice kod Krapine (nosio je crnu odoru i čizme), Ivan Đurkin iz Sv. Križa-Začretja, te jedan vodnik u crnoj odori, malen rastom, koji je zarobljenike dovodio iz podruma na saslušanje u I. kat i bio zadužen za pljačku tih mučenika prije nego je istraga započela, a zamjenjivao komandanta Hršaka, ali mu imena na žalost ne znam.

Najstrašniji isljednik bio je sam komandant Stjepan Hršak. Svi mučenici iz podruma su nakon formalne istrage vezani žicom, kamionima otpremani u Maceljsku šumu i tamo zvjerski pogubljeni.

Zgrada Pučke škole u Krapini, sjedište Vojne OZN-e

Zbog velikog mnoštva nadolazećih zarobljenika, nisu svi mogli biti stacionirani u Krapini pa su u dogovoru i zajedničkoj organizaciji komandanata Vojne i Civilne OZN-e Stjepanom Hršakom i Leopoldom Horvatom zvanim Leo formirana 3 sabirna logora u Mirkovcu kraj Sv. Križa-Začretja i veliki logor također ograđen žicom u Oroslavlju.

Dva logora u Mirkovcu bila su smještena ispred samog dvorca Mirkovec, a dijelila ih je prilazna cesta. S lijeve strane ceste bile su drvene barake bivše Radne službe i tu su

17

smješteni domobrani i civili, a s desne strane ustaške postrojbe i njemac i vojnici pripadnici Rommelovog Africog korpusa (nosili su kaki odore i kape s velikim šiltovima).

U lijevom logoru u kojem su bili domobrani i civili dopuštali su primati hranu i vodu koju su donosili okolni seljaci, a u desni logor – koji je čuvao veliki broj naoružanih partizana s ruskim šmajserima – nije se smjelo usprkos velikoj ljetnoj vrućini davati ni vodu ni hranu uz prijetnju smrtnom kaznom ako bi im netko preko žice pokušao ubaciti komadić kruha.

Posebno spominjem da je u lijevom logoru bilo i žena i djece. Po mome dolasku u taj logor 22. svibnja 1945. se je poslije podne jedna trudna žena porađala uz pomoć zatočenica u baraci bez

pružene stručne pomoći i vode. Umrla je zajedno s djetetom i vjerojatno su kasnije oboje mrtvi preneseni u jamu nedaleko od logora s lijeve strane mirkovec og jezera.

Cesta za logore u Mirhovcu ispred samog dvorca. Odavde su zarobljenici, odvedeni u Maceljshu šum. u i jamu pohraj mirkovečkog jezera s lijeve strane, gdje su bez suderja pogubljeni

“Veliki i zloglasni krvoločni komandant” tih logora, kojega u svojem članku u glasilu “Hrvatski domobran” broj 2 od travnja 1966. također spominje sada pokojni gospodin Slavko Ivanković koji je kao ustaški pripadnik boravio u desnom logoru Mirkovca, bio je domaći čovjek, sada pokojni Milan Kunštek, rođen u Petrovskom kraj Krapine. Njega je zamje

18

njavao komesar, partizanski potporučnik Petar Bezjak, zvani Perica, rođen u Kumrovcu, koji je nakon rata dugo godina radio kao isljednik u UDB-i na Savskoj cesti u Zagrebu. Umro je 1966. godine.

Partizanski potporučnik PETAR BEZJAK zvani “PERICA”, zloglasni komesar logora u Mirkovcu 1945. godine.

Veliki surovi komandant Milan Kunštek poslije rata se oženio sestrom pokojnog župnika iz sela Benkovca kod Petrovskog kraj Krapine Josipa Hršaka i brata mu dr. Mirka Hršaka, ginekologa u Zagrebu. Ovaj je pak stariji kolega dr. Miroslava Kopjara, također ginekologa u Zaboku, čijega je oca Miroslava 22. svibnja 1945. poslije podne pred svim zatočenicima logora Mirkovec streljao metkom u potiljak taj isti Milan Kunštek, što je i u svome članku opisao gospodin Slavko Ivanković, koji je bio zatočen kao ustaša u desnom logoru Mirkovec.

Milan Kunštek je zajedno s krvoločnim djelatnikom tadašnje OZN-e Štefom Gretićem, bratom zloglasnog partizanskog komesara – pukovnika Ivica Gretića, 8. rujna 1946. kod Pećine na putu za Krapinu dočekao tadašnjeg župnika iz Petrovskog vlač. Josipa Ormuža i pokušao ga ubiti.

Po pričanju samog komandanta Vojne OZN-e u Krapini Stjepana Hršaka, odmah nakon rata Kunštek je pucao u staro Raspelo u Pećini, u pravcu Petrovsko-Krapina, koje je

19

povišeno stajalo u kamenoj niši preko 200 godina u znak zahvalnosti nekog tamošnjeg seljaka Zajeca za spašeni mu život kad je ispred njega na tome mjestu pao kamen a nije ga usmrtio.

Križ s malim Isusom Kunštek je rafalima iz pištolja izbacio iz niše. Na tome mjestu trebalo bi podići novo raspelo. Također se sa sigurnošću pretpostavlja da je krvoločni Kunštek kao dobrovoljac prisustvovao ubijanju hrvatskih mučenika u Maceljshoj šumi, a o tome točne podatke može dati samo spomenuti zloglasni Stjepan Hršak, koji danas bezbrižno živi u Zagrebu. Kasnije sam saznao da još postoje velike jame u šumi Gaj, nedaleko od logora Mirkovec, gdje su također ubijali zarobljenike iz tih logora.

Prostor s lijeve strane prilazne ceste, gdje su bili zatočeni domobrani i civili u Mirkovcu

Ja sam kao djelatni domobranski pripadnik Hrvatskih oružanih snaga bio udijeljen na službu Stožeru XVI. hrvatske domobranske doknadne divizije 7. studenoga 1944. sa sjedištem u Zagrebu, južno krilo tadašnjeg Ministarstva Oružanih snaga, Stančićeva 6, iz Zastavničke škole Oružanih snaga u Zagrebu, Ilica 242, u kojoj sam bio pitomac od 10. rujna 1942.

7. svibnja 1945. povlačio sam se s djelatnicima svoje divizije prema Sloveniji, a 10. svibnja u Krapini su me iz kolone izveli domaći partizani Zvonko Bešenski i njegov očuh

20

Slavko Mužar zvani Gulijuš. Odveden sam i zatvoren u hodrum Civilne OZN-e stare dvorišne kuće u vlasništvu obitelji Pažur, koja je nekoliko dana prije ulaska partizana u Krapinu emigrirala u Argentinu.

21. svibnja bio sam priveden komandantu Vojne OZN-e Stjepanu Hršaku, partizanskom poručniku, obučenom u englesku prekrojenu odoru (po zanimanju je bio krojač). Imao je na sebi kratke njemacke čizme i bio naoružan njemackim pištoljem “Walter” 7.65 mm koji je nosio za pojasom, a njime je

kasnije, 4. i 5. lipnja u Lepoj Bukvi pobio svećenike i franjevce (posjeduje ga i danas kao trofejnu pištolj).

Nakon kratka razgovora oduzeo mi je osobne stvari i vojne dokumente te me pred jednim vodnikom, kojega sam već opisao a koji je moje opljacane stvari vezao u maramicu koju mi je također oduzeo, osudio na smrt. Istjerao me je na hodnik psujući mi banditsku majku i rekao mi da ondje čekam dok se smrači, a to je značilo da ću pred večer biti priključen koloni zarobljenika iz logora Mirkovca koji su išli na strijeljanje u Maceljsku šumu.

Prije moga saslušanja pozvao je telefonski Zvonka Bešenskog, koji je bio poznati cinkaroš u Krapini, a bio je moj susjed iz Svedruže gdje sam rođen, teško me pred Hršakom optužio i zbog njegove sam optužbe trebao biti strijeljan.

Toga dana, 21. svibnja 1945., od sigurne smrti me je spasio tadašnji partizanski vodnik koji je bio najodgovorniji i najpovjerljiviji stražar Vojne OZN-e u Krapini Mladen Šafranko, partizanskog imena Marijan, koji me je pustio kući i rekao mi da drugi dan dođem s ocem i dvojicom odbornika Seoskog narodnog odbora da dadu izjavu o tome što sam radio i gdje sam bio za vrijeme rata.

Drugoga dana, 22. svibnja 1945., išao sam sa sada pokojnim ocem u Krapinu, ali odbornici koje je otac molio da idu s nama i koji su mu to obećali nisu došli. Javio sam se ponovno Hršaku zajedno s ocem s kojim uopće nije htio razgovarati, već ga je dao uhititi i po stražarima odvesti u zatvor.

21

Dok sam tako prestrašen čekao daljnju sudbinu, naredio je da me priključe koloni zarobljenika koja je išla za logor Mirkovec kod Sv. Križa-Začretja.

Tamo sam istoga dana poslije podne prisustvovao ubojstvu ustaškog bojnika Miroslava Kopjara kojega je metkom u potiljak strijeljao komandant logora, zloglasni Milan Kunštek, inače domaći čovjek kojega sam poznao iz Petrovskog.

U pravcu samoga mjesta Mirkovec, s desne strane na mjestu današnjeg "Rasadnika", bio je još jedan veliki logor ograđen bodljikavom žicom u kojemu su bili stacionirani samo pripadnici ustaških postrojbi, prema kojima je režim bio najstroži, sa strogom zabranom primanja vode i hrane, tako da su ti mučenici pojeli svu travu u logoru, a mnogi su ondje dobili dizenteriju i umrli bez pomoći i lijekova.

Na mjestu današnjeg "Rasadnika" bio je veliki logor, u kojem su bili stacionirani samo pripadnici ustaških postrojbi

Zarobljenike je često obilazio okrutni partizanski oficir Dragutin Rafaj iz Zaboka, koji je kasnije sa svojim kolegom Živkom Vujčićem u Jazovki ubijao teške hrvatske ranjenike metkom u potiljak.

22

Kada su bile iskopane jame u Maceljskoj šumi, svi ostali mučenici tih logora bili su otpremljeni gore i na najokrutniji način pogubljeni.

Kako je kapacitet za prihvatao ogromnog broja hrvatskih zarobljenika u logorima Mirkovca bio premalen, otvorili su još jedan veliki ograđeni logor u Oroslavlju. Dok nisu bile iskopane jame na prostorima Maceljske šume, sve su te mučenike u zatvorenim marvenim vagonima otpremali preko Zaboka na željezničku postaju Đurmanec u smrt, osim onih koji su se spasili bijegom iz vlaka prije samog Đurmanca, što također u svojem članku opisuje pokojni gospodin Slavko Ivanković.

Komandant logora u Oroslavlju bio je Branko Vidović, rođen u Slatini kod Krapine. Poslije rata bio je komandant OZN-e u Pregradi u činu partizanskog poručnika. Bio je vrlo okrutan prema ljudima, a dobro ga se sjećaju svi progonjeni i zatvarani ljudi iz Pregrade i okolice. On je 1950. godine bio imenovan domarom Titove rezidencije u Kumrovcu, a kći mu Danica bila je kustos rodne kuće-muzeja "Maršal Josip Broz Tito".

U logoru u Mirkovcu bio sam 7 dana, a zatim sam vraćen u podrum dvorca Vraniczany u Sv. Križu-Začretju, gdje sam zatekao veliki broj zarobljenika. Iz toga sam podruma premješten u podrum Općinskog poglavarstva, koji je bio također prepun zatvorenika. Nakon nekoliko dana sam iz toga podruma, uz pomoć dr. Zdravka Pažamete, koji mi je bio kolega iz Zastavnice škole Oružanih snaga u Zagrebu, Ilica 242, a rođen je u Sv. Križu-Začretju, bio premješten u prizemnu sobu toga

Poglavarstva. Odatle sam mogao kroz prozor promatrati ljude koji su se na Tijelovo 1945. godine okupljali pred crkvom za procesiju koju je s “Nebom” vodio tamošnji, sada pokojni župnik kojega su sa strane pratila po dvojica naoružanih partizana s puškama i bajunetama na njima.

Posebno mi je ostalo u sjećanju kako je s nama u podrumu Općinskog poglavarstva bio zatvoren ustaški zastavnik Stjepan Herceg iz Zagreba gdje je imao živu majku, a pričao je da je kao gimnazijalac pisao pjesme

23

Svakog dana ga je iz toga podruma jedan tamošnji oficir po imenu Zubić (malen rastom, rodom iz sela Dukovca kraj Velike Vesi kod Krapine, a obučen u crnu odoru) izvodio u prizemne prostorije gdje ga je strašno tukao korbačem od bekovine koji je nosio u sari čizme.

Ulaz u bivše Općinsko poglavarstvo u Sv. Križu-Začretju, u čijem su podrumu bili zatočnici dovedeni iz logora Mirkovca

Kasnije sam ga još jedanput vidio na sabiralištu zarobljenika i znanih mi ljudi – civila iz Krapine” koje je bilo blizu kolodvora u Varaždinu.

Čuo sam naknadno su ga vezali žicom i odvezli kamionom s ostalim osuđenima preko Lepoglave u Maceljsku šumu i tamo pogubili.

Podrum dvorca Vraniczany u Sv. Križu-Začretju gdje sam bio zatočen s ostalim mučenicima, također dovedenim u logora Mirkovca

24

Kolega dr. Zdravko Pažameta donisio mi je hranu u logor Mirkovec i kasnije u zatvor Općinskog poglavarstva pa mu se u ovoj knjizi za učinjenu mi dobrotu u najtežim trenucima mog života iz dubine srca najiskrenije zahvaljujem.

Ostalo mi je također u sjećanju kako je na Tijelovo prije podne došla sad već pokojna majka Mima Horvat sa kćerkom Ankom iz Svedruže tražiti svojega jedinog sina Rudolfa. Nosila mu je mlijeko u boci i kukuruznu zlevku (kolač od kukuruznog brašna sa sirom). No nije ga našla u logoru Mirkovec, jer je već u Đurmancu bio pogubljen, pa mi je mlijeko i kukuruzni kolač htjela dati na čemu sam se zahvalio. Istoga dana je nastavila put pješice zajedno sa kćerkom Ankom iz Sv. Križa-Začretja u logor u Oroslavlju, ali ga tamo također više nije našla.

Istoga dana je iz logora Mirkovec u Sv. Križ-Začretje također došao kolima s jednim konjem starac iz Vinagore tražiti svojega unuka koji je po njegovu pričanju bio u siječnju 1945. mobiliziran u ustaše. Donio mu je nešto hrane, ali ga više nije našao, jer je već bio ubijen u Đurmancu ili Maceljskoj šumi. Jako je plakao za njim, jer da su ga nedužna odveli domaći partizani i da mu je to bio jedini muški potomak u kući. S tim starcem se je odvezla do Krapinskih Toplica i moja pokojna majka, koja me je također tražila u logoru Mirkovec, a našla me je na povratku u Sv. Križu-Začretju, gdje sam preko prozora razgovarao s tim starim djedom.

Nakon nekoliko dana sam iz Općinskog poglavarstva u Sv. Križu-Začretju vraćen u koloni zarobljenika pod pratnjom partizana Đuke Lovrenčića (brata slikara Lovrenčića) ponovno u Krapinu u podrum Civilne OZN-e gdje sam bio i ranije. Tu su me 4. lipnja 1945. prije podne prvi put saslušavali domaći partizanski istražitelji Ivica Fizir (koji je bio moj školski kolega iz nižih razreda gimnazije u Varaždinu) i Valent Katalenić, zvani Valek, iz Jesenja kod Krapine.

U istom podrumu bio je sa mnom zatvoren moj stariji kolega iz Zastavničke škole Hrvatskih oružanih snaga u

25

Zagrebu Stjepan Barušić, rođen u Bihaću ili njegovoj okolini. Bio je po činu djelatni poručnik. Kao pripadnik Udarne divizije bio je dotjeran iz Bleiburga u plavoj finskoj odori, bos, bez kape i oznake čina, a oko pojasa je imao špagom vezanu porciju.

Noću ga je prozvaao oficir OZN-e Branko Low, rođen u Krapini, i odveo ga na saslušanje u I. kat Ivici Fiziru, koji mu je tijekom saslušanja i pretresa u gornjem džepu haljinca pronašao svjedodžbe završenog IV. tečaja Zastavničke škole Oružanih snaga i ispita zrelosti te je po tome zaključio da je

bio časnik. Pričao mi je, kada ga je Low ponovno doveo u podrum, da ga je saslušavao isljednik malen rastom po imenu Fizir i koji je bio odjeven u prekrojenu englesku odoru, a da nije nosio oznaku čina.

Plaćući mi je rekao da će ovdje biti sigurno pogubljen i zamolio me da, ako ostanem živ, to javim njegovoj obitelji.

I zaista, 4. lipnja 1945. oko 21,30 Branko Low ga je prozvao i izveo iz podruma gdje smo se posljednji put rukovali. Istoga dana oko 22 sata vodio je iz II. kata OZN-e 20 svećenika i franjevac koji su te večeri pobijeni u Lepoj Bukvi Maceljske šume u jami koja je prilikom iskopa 1992. godine označena rimskim brojem IVd.

U istoj jami pronadeno je 80 kostura pobijenih hrvatskih časnika i 20 prostrijeljanih lubanja svećenika i franjevac te žice kojima su bili vezani po dvojica, a svećenici i franjevci pojedinačno.

Žice kojima su bili vezani pobijeni hrvatski časnici te svećenici i franjevci

26

Prostrijeljene lubanje svećenika i franjevac.

Prema zapisu gvardijana Franjevačkog samostana u Krapini Ostijana Ostrugnaja u Franjevačkoj kronici piše da su se u Krapinu na Duhove 1945. godine vraćale cijele kolone zarobljenika iz Slovenije i da je sabiralište bilo u Đurmancu i pred Pučkom školom u Krapini.

Kako je sam gvardijan dočuo da su tamo neki franjevci i svećenici, pozvao ih je da dođu u samostan da se odmire i okrijepe, jer nisu jeli već 10 dana. OZN-a je to dozvolila, ali tako da je 10 franjevac išlo u samostan, a 11 svećenika u župni dvor.

Kako je u samostanu bilo više mjesta, naknadno su iz župnog dvora tamo došli svećenici, ali im je bilo zabranjeno udaljavanje, a ocu gvardijanu je riaređeno da na njih pazi, jer da će odgovarati ako bi koji pokušao bijeg. Sam gvardijan je u Kroniku upisao sva njihova imena, popis je na kraju ovoga teksta.

4. lipnja 1945. oko 9 sati prije podne pozvani su na Civilnu OZN-u radi saslušanja jedna grupa prije podne, a druga poslije podne. Mogli su ponijeti stvari ako su htjeli, a to je bio znak da se više neće vratiti. Rekli su im da ih na taj način zavaravaju da će ići na Sud u Varaždin, a smjestili su ih u jednu sobu na II. katu OZN-e. Toga dana me je pratilac Branko Low izveo iz podruma i odveo na saslušanje istražitelju Ivici Fiziru, a iz njegove sobe su izišla dva

27

prestrašena i blijeda franjevca u habitima. Kako me Fizir nije htio do kraja saslušavati, jer me je poznavao kao školskog kolegu iz Varaždinske gimnazije, dao me je predvesti drugom istražitelju Valentu Kataleniću. Kada me je Low pratio istražitelju Kataleniću, ispred Fizirove sobe čekao je saslušanje jedan svećenik.

Toga dana oko 22 sata naredili su da se u Krapini utrnu sva električna svjetla. Izveli su svećenike i franjevce s II. kata OZN-e, a pratio ih je oficir OZN-e Branko Low. Vidio sam to zajedno s ostalim zatvorenicima kroz prozor podruma, jer je bila tiha ljetna noć pa smo čuli tupe korake kada su se spuštali strmim drvenim stubama u dvorište ispred OZN-e. Nisu bili vezani. Čuo se rad motora kamiona koji je stigao u dvorište do kamenih stepenica. Tu su ih ukrcali zajedno s pratiocima među kojima je bio Mladen Šafranko. Imao je zadatak da ih tijekom vožnje pojedinačno veže žicom koju je, po njegovu kazivanju, imao u kamionu već izrezanu i pripremljenu.

Na moj upit zašto ih je vezao pojedinačno odgovorio je da ih je na taj način kod jame lakše ubijati pojedinačno. Kada su ih ukrcali, krenuli su put Macelja u Lepu Bukvu, gdje je već bila iskopana i pripremljena velika jama. Po pričanju Šafranka u kamionu su franjevcima skinuli habite, a kasnije su partizanska djeca iz Đurmanca nosila od njih sašivene kaputiće. Osim toga kamiona još je jedan kamion sa 60 utovarenih hrvatskih časnika istodobno krenuo put Lepe Bukve. Istovarili su ih kod stare lugarske kuće Freudeneich u Lepoj Buk-vi a tamo ih je čekao komandant Vojne OZN-e Stjepan Hršak. Njega je tamo dovezao na motoru Zindapp vojni isljednik u Krapini Ivan Đurkin, koji se je također priključio koloni. Prema izjavi Mladena Šafranka, kako je bila ljetna noć, svećenici i franjevci su shvatili da ne idu na sud u Varaždin, te da ih je u Krapini Fizir zavarao i

krenuli su pješice oko 200 metara do pripremljene jame. Osim Đurkina i Šafranka u pratnji je bio i sam komandant Hršak, a pratio ih je veliki broj naoružanih partizana – dobrovoljaca.

28

Kad su putem svećenici i franjevci vidjeli da ne idu u Varaždin plačući su molili za milost, jer ništa nisu krivi, nisu bili vojnici nego svećenici, na što im je Hršak opsovao ustašku majku i rekao “da će ih on sada pomilovati”. Kada su došli do jame, prvo je ubio najstarijega među njima dr. Josipa Gunčevića, koji je inače bio ravnatelj i vjeroučitelj gimnazije u Slavonskom Brodu, star 50 godina, vrlo cijenjen od pučanstva i učenika kao uzoran svećenik i ravnatelj.

Nakon njega ubijao je po redu ostale pucajući im također u glavu. Putem prema jami ti mučeniciodbacivali su krunice, medaljice i komadiće kordi da bi na taj način označili svoj posljednji put prije smaknuća. Drugi dan su te uspomene pokupila mala školska djeca i odnijeli ih u Franjevac i samostan u Krapinu, gdje se i danas čuvaju kao relikvije pobijene braće.

Jama IVd gdje su streljani svećenici i franjevci zajedno sa 60 hrvatskih časnika

Put kojim su svećenici i franjevci – u pratnji naoružanih partizana odbacivali krunice i medaljice prije strijeljanja, označujući na taj način svoj posljednji put prije smaknuća

29

Guardijan franjevačkog samostana u Krapini pokazuje krunice i medaljice koje se u tom samostanu čuvaju kao relikvije od 1945. godine

30

Krvoločni komandant Stjepan Hršak danas bezbrižno živi s visokom mirovinom i naoružan tim istim “trofejnim pištoljem Walter 7,65 mm” kojim je poubijao 20 svećenika i franjevaca, u vili u elitnom dijelu Tuškanca u Zagrebu koju je dobio kao nagradu za “zasluge za narod”.

Krunice koje su franjevci odbacivali, označujući tiho svoj posljednji put prije smaknuća a koje su drugi dan pokupila školska djeca i odnijela u Franjevački samostan u Krapinu

Okrutni i zloglasni STJEPAN HRŠAK, zvani “ŠTEF” iz 1945. godine, kada je bio krvoločni komandant Vojne OZN-e u Krapini u činu partizanskog poručnika

31

Hrvatske časnike koji su po dvojica bili vezani ubijali su pratnici šumarskim sjekiricama udarcima po sljepoočnicama tako da su odmah mrtvi padali u jamu.

U toj jami ubijen je i moj školski kolega Stjepan Barušić, kojega je u Krapini preslušavao Ivica Fizir, što sam već ranije opisao.

Sve ove potankosti o tragediji tih hrvatskih mučenika ispričao nam je Mladen Šafranko 16. svibnja 1994. kada sam ga posjetio u društvu taksista koji me je vozio u Veliku Goricu, gdje je Mladen živio u Pleškoj 27a. Taksist se zove Tomislav Tratnjak, stanuje u Zagrebu, Plješevic a broj 12, a te je izjave slušao u mojem prisustvu.

Na moj upit Mladenu koliko je ljudi, po njegovu sjećanju, ubijeno u Maceljskoj šumi u svibnju i lipnju 1945. godine, on mi je odgovorio: “Preko 13.000 i ima oko 130 jama koje još nisu otkrivene.” Spomenuo je da ih ima u okolici Đurmanca, Smiljanovoj grabi i sa zapadne strane Maceljske šume u pravcu Đurmanec – Rogaška Slatina. Na moj sljedeći upit odakle su mu poznate te lokacije i broj ubijenih ljudi, on mi je odgovorio da je bio u pratnji gotovo svim grupama koje su išle na strijeljanje i daje mnoge spasio odvezivanjem žice na začelju kolone.

Ljude iz logora u Oroslavlju strijeljali su navodno u nekoj velikoj šumi kod Krapinskih Toplica, a nadređeni komandant logora Mirkovca, Oroslavlja i sabirališta u Đurmancu bio je Stjepan Hršak koji je te logore obilazio s isljednikom Ivanom Đurkinom prevozeći ga na motoru Zindapp. Ovaj je odgovoran zajedno s komandantom Civilne OZN-e Leopoldom Horvatom zvanim Leo za sve pobijene vojnike i civile u Maceljskoj šumi.

Prema popisu iz Kronike Franjevačkog samostana u Krapini, imena svećenika i franjevaca pobijenih 4./5. lipnja 1945. u Lepoj Bukvi Maceljske šume su sljedeća:

U samostanu su bili:

PROVINCIIJA BOSNE SREBRNE

1. o. Ante Katavić, župnik, r. 1902.
2. o. Karlo Grabovičkić, vikar, r. 1912. – ubijen između 8. i 9. lipnja 1945. u Maceljskoj šumi, ali ne znamo lokaciju niti tko ga je ubio
3. o. Ivan Ivanović, kapelan, r. 1916.
4. fra Vitomir Mišić, bogoslov, r. 1921.
5. fra Domagoj Čubela, bogoslov, r. 1924.
6. fra Alfons Katavić, maturant, r. 1924.

7. fra Paškal Vidović, brat laik
HERCEGOVAČKA PROVINCIIJA

1. fra Metod Puljić, župnik, r. 1912.
2. o. Darinko Mikulić, mladomisnik, r. 1919.
3. fra Julijan Petrović, bogoslov, r. 1923.

U župnom dvoru su bili:

VRHBOSANSKA NADBISKUPIJA

1. Jozo Perčinlić, kateheta, r. 1909.
 2. Marijan Ivandić, župnik, r. 1902.
 3. Miroslav Radoš, župnik, r. 1910.
 4. Nikola Duvančić, bogoslov, r. 1923.
 5. Dragutin Turalija, bogoslov, r. 1923.
- ĐAKOVAČKA BISKUPIJA
1. Dr. Josip Gunčević, ravnatelj gimnazije u Brodu i kateheta, r. 1895.
 2. Vjekoslav Terzić, župnik, r. 1906.
 3. Dragan Čapo, bogoslov, r. 1917.

1. 33

2.

1.

KRČKA BISKUPIJA

1. Nikola Ilijić, svećenik, r. 1913.

ZAGREBAČKA NADBISKUPIJA

1. Stjepan Štromar, svećenik i kapelan u Mariji Bistrici, r. 1915. – ima još živu sestru u Zagrebu, Paulu Friben

2. Branko Kukulja, bogoslov iz Marije Bistrice, r. 1921.

U "Nacionalu" broj 27 od 24. svibnja 1996. Fizir tvrdi da nije imao pojma o pogubljenju svećenika i franjevacu te da je o tome naknadno saznao od ljudi u Macelju. Vrlo je indikativno, međutim, da on kao bivši gradonačelnik Krapine nije niti jedanput prisustvovao sv. misi koja se od 1991. svake godine održava u Lepoj Bukvi u spomen na pogubljenje svećenika i franjevacu. S druge strane, kao gradonačelnik Krapine drži u krematoriju na Mirogoju 29. lipnja 1993. nekrolog sudrugu iz OZN-e Branku Lowu, u kojemu je između ostalog rekao "da mu je donio posljednji zbogom iz njegove rodne Krapine", ali nije spomenuo kakvim su se zločinima obojica u Krapini bavili u svibnju i lipnju 1945.

Ivica Fizir, civilni istražitelj OZN-e u Krapini 1945. godine.

ZAHVALA

Iznenadnim odlaskom našeg dragog supruga, oca i djeda

BRANKA LOW

dipl. ini.

zahvaljujemo najtoplije na veličanstvenom ispraćaju našim dragim rođacima, našim divnim prijateljima, mnogobrojnim kolegama, suradnicimn i znancima.

Velika hvala njegovom Konzalting-Projektiranje *Plive* koji su svi prisustvovali ispraćaju sa inž. Zvonkom Hranilovićem koji se oprostio ljudskim i toplim riječima oživjevši njegov lik čovjeka kakav je doista i bio, te položili cvijeće na njegov odar. Topla hvala g. Aleksandru Buneti prijatelju i kolegi iz VIIIa razreda 1. klas. gimnazije u Zagrebu na osjećajnim i prijatejskim riječima u ime cijete grupe kolegica i kolega, koji su prisustvovali ispraćaju i podarili mu cvijeće. G. Ivici Fiziru koji je donio posljednie *zbogom* iz njegove rodne Krapine. Gospodarskoj štedionici "Ivan Lov. – Knapina, na izrazima sučunti i cvijeću, Udruženju umirovljenika *Plive* na suosjećanju i cvijeću. Posehno hvala svim stanarima i susjedima Slovenske 19, na velikoj dobroti i ljubavi i cvijeću koje su položili i svima što su učinili u tom očajnom monentu! Svima od srca hvala!

supruga Ana i sin Zoran s obitelji

8652

Zahvala Ane i Zorana, supruge i sina na posmrtnom ispraćaju supruga i oca Branka Lova, oficira OZN-e ...»G.Ivici Fiziru koji je donio posljednje 'zbogom' iz njegove rodne Krapine.«

Između ostalih neistina koje Fizir iznosi u svojoj izjavi u spomenutom "Nacionalu" je i ona "da sve optužbe u vezi pobijenih svećenika i franjevacu opovrgava", jer da je 1945. imao 17 godina i da nije mogao donositi nikakve odluke (bio je maloljetnik). Istina je, međutim, da je kao istražitelj Civilne OZN-e u Krapini u svibnju i lipnju 1945. imao navršenih 18 godina, dakle bio je punoljetan i mjerodavan donositi odluke o mučenicima koje je kao najpismeniji istražitelj saslušavao i koji su kasnije odvedeni u smrt. Daje 8. veljače 1945. imao navršenih 18 godina dokazujem preslikom izvješća Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu od 28. lipnja 1996. o datumu njegova rođenja u Krapini.

35

Odgovor Župnog
ureda Krapina, br.

118/1996. na

traženje Nadbis-

kupskog duhovnog

stola, Zagreb

Kaptol 31, pp 553

Telefoni (041)273-269, 275-132

Faks: (041) 271-936

Obavijest primio 29.06.1996

NADBISKUPSKI DUHOVNI STOL
ZAGREB

28.o6.1996.

41001 Zagreb

Of f.

Broj

Gospodin

Fran ŽIVIČNJAK

Šubićeva 62

Z a g r e b

Na naše traženje, župni ured Krapina dao nam je odgovor 19.lipnja 1996. pod br. 118/1996:

Ivan (Vledimir) FIBIZ, rođen 8. veljče 1927.,

sin dra Krešimira Fizira i Alme rođene Schlossberger, kršćen je

7. travnja 1927. u župnoj crkvi sv. Nikole u Krapini i

ubilježen u Matici krštenih Svezak XXI. za godinu 1927.,str.
26. pod rednim brojem 32.

TAJNIK NADPISKUPIJE:

Stjepan Kožne

U istom "Nacionalu" Fizir dalje tvrdi daje 1945. godine sa svojim ocem spasio i rehabilitirao kotarskog liječnika i ustaškog logornika u Krapini dr. Edu Krušlina, ali ne spominje da je kao istražitelj Civilne OZN-e preslušavao njegova brata, koji je bio sa mnom u zatvoru u podrumu te OZN-e. Bio je jako pobožan čovjek i stalno je molio kronicu. Pričao mi je da ga je preslušavao Fizir, kojega je on dobro poznao iz Krapine. Kasnije je odveden i pogubljen u Maceljskoj šumi. Također ne spominje da je kao istražitelj preslušavao i mojega starijeg kolegu iz Zastavnice škole Oružanih snaga, poručnika Stjepana Barušića iz Bihaća ili okolice, što sam već ranije opisao. Ne spominje da je saslušavao i gospodina Alfreda Freudenreicha, koji je bio šumar i suvlasnik dijela Maceljske šume. Tada je bio star preko 60 godina, a ležao je na podu

36

pokraj mene u istom podrumu OZN-e i pričao mi da ga je preslušavao Fizir, kojega je on dobro poznao od ranije iz Krapine. Gospodin Freudenreich je također kasnije pogubljen u jami koja se nalazi iznad jame IVd. u Lepoj Bukvi. Njega, mojega kolegu Stjepana Barušića, Krušlina i mnoge druge čijih se imena više ne sjećam, odveo je iz toga podruma oficir OZN-e u Krapini Branko Low. Dalje ne spominje da je saslušavao Leopolda Miljana zvanog Poldek iz Krapine, koji je također bio sa mnom u zatvoru bivšeg Kotarskog suda u Krapini, a kako je bio kinooperater, trebali su ga za prikazivanje partizanskih i ruskih filmova, pa ga je Fizir pustio na slobodu i Miljan danas živi u Zagrebu.

Najveću drskost i cinizam pokazao je kada je 1993. godine, na našu žalost i sramotu, biran za gradonačelnika Krapine, a podmuklo je zatajio podatak da je 1945. godine u Krapini bio zloglasni istražitelj Civilne OZN-e.

U svibnju i lipnju 1945. istražitelji Civilne OZN-e u Krapini pored Ivice Fizira bili su još Valent Katalenić zvani Valek, rođen u Jesenju, zatim Ivan Đurkin, rođ. u Sv. Križu-Začretju, koji je dolazio na ispomoć iz Vojne OZN-e u Krapini gdje je stalni istražitelj i zloglasni komandant OZN-e bio Leopold Horvat, zvani Leo, rođ. u Macelju kraj Đurmanca, kojije umro 15. veljače 1984. i pokopan je sa svim partijskim počastima na našem groblju Mirogoju. On je na tom istom groblju poslije 1950. godine redovito viđan za Svesvete na preoranom groblju pokojnih hrvatskih vojnika 1941.-1945. god., što su ga 1947. godine preorali partizanski zlikovci da im se i mrtvima unište tragovi, gdje je popisivao i rastjerivao ljude koji su došli zapaliti svijeću na mjestu gdje su im ranije bili grobovi i nogama je uništavao goruće svijeće. Na Mirogoj je uvijek dolazio u civilu.

Kao zaslužni i provjereni isljednik došao je iz OZN-e u Krapini s činom potporučnika u UDB-u u Zagreb, Zrinjevac 7, gdje je isljeđivao i pratio ljude, a 1950. godine bio je također povremeno isljednik na Rajonskoj UDB-i u Zagrebu, Preradovićev trg 3 na I. katu, na koju je preko Ilice 15

37

pozivao na saslušavanje i mene vezanog u pratnji majora UDB-e Josipa Zebića. Za zasluge i predani rad dobio je čin kapetana UDB-e s kojim je otišao u mirovinu.

Preslih pozivnice za saslušanje 1950. godine

IN MEMORIAM

LEOPOLD – LEO

HORVAT

15. II. 1984. – 15. II. 1995.

**S tugom i ljubavlju čuvamo uspomenu
na Tebe.**

Tvoje : Klara, Jadranka i Andriana

128

In memoriam

LEOPOLD-LEO HORVAT

38

Njegova supruga Klara Horvat, rođ. Kovečec u Jesenju, bila je 1945. god. daktilografkinja Ivice Fizira na OZN-i u Krapini i danas s visokom mirovinom bezbrižno živi u udobnom stanu u Zagrebu. Njegov zamjenik zloglasni i krvoločni Branko Low, koji je rođen u Krapini, umro je u Zagrebu 25. lipnja 1993. i danas spaljen također počiva na Mirogoju u Zagrebu. Istražitelj Valent Katalenić, zvani Valek, umro je kao kronični alkoholičar od ciroze jetre.

Zloglasni VALENT KATALENIĆ, zvani "VALEK ; istražitejj Civilne OZN e u Krapini 1945. godine Dalje nam je Šafranko pričao o dobrovoljcima za pratnju i ubijanje zarobljenika kojih je bilo 60. Dobrovoljce su odabrali komandanti Vojne i Civilne OZN-e Stjepan Hršak i Leopold Horvat, ali se Šafranko nije mogao sjetiti svih imena već samo nekih koje ću navesti kasnije u tekstu.

Također nam je ispričao kako su zarobljenike iz logora Mirkovca i Oroslavlja odvodili u zatvorenim marvenim vagonima iz željezničke postaje Sv. Križa-Začretja, Oroslavlja i Maribora preko Zaboka na posljednju stanicu Đurmanec, gdje ih je čekao i preuzimao komandant Hršak s pratiocima i u koloni odvodio oko 600 metara do posljednjeg sabirališta na pilanu u Đurmancu. Tu su im, po pričanju Šafranka,

39

najprije opljačkali sve što su imali (čak su mnogima skidali i cipele) te su vršili formalna razvrstavanja i mnoge strijeljali već u Đurmancu, čega se vrlo dobro sjećaju stariji ljudi u Đurmancu, a ostale su – kada su bile iskopane jame u Maceljskoj šumi – po dvojicu vezane žicom tjerali pješice. One koji su bili potpuno iznemogli otpremali su kamionima starom cestom do podnožja Maceljske šume, a od naselja "Fruki" Macelja Donjeg još se pod pratnjom uspinjali strmim putom oko 3 km na sam vrh Maceljske šume Ilovec gdje su ih na stravičan način ubijali. Način ubijanja prema njegovom kazivanju detaljno ću opisati u sljedećem nastavku.

Fruki: X/Y 5565480/5122220/250

Đurmanec – zadnja željeznička postaja prije posljednjeg sabirališta na pilani u Đurmancu odakle su zarobljenici vođeni na stratište.

Ispričao nam je kako su u Maceljskoj šumi pobijeni naši radnici, njih oko 650, i njihova djeca koji su se nakon rata vraćali s rada u Francuskoj, te kako su im u Krapini prije smaknuća opljačkali sve što su nosili sa sobom.

"Početkom lipnja 1945. bio sam kratko vrijeme zatvoren i u velikom zatvoru bivše Kotarske oblasti u Krapini. U tome je zatvoru bilo puno ljudi iz same Krapine i okolice, muškarci i žene zajedno. Tu sam zatekao i veliki broj muškaraca, žena, djevojaka i male djece iz Slavonije koji su se vraćali iz Francuske (države Vishi) gdje su bili na radu od 1941. do kraja rata 1945. godine. Nakon rata vraćali su se

40

svojim kućama malim kamionima, automobilima i robom koju su si tamo pokupovali od svoje teško zarađene ušteđevine.

Po pričanju u zatvoru, došli su iz pravca Maribora i zadržani u Krapini. Prije nego su ih zatvorili oduzeli su im putovnice i opljačkali sve što su nosili sa sobom: cipele, posteljinu, posteljno platno, kožu za cipele, ušteđeni novac, prstenje, ure, lančice, toaletne sapune, ručnike i sve ostalo što je imalo bilo kakvu vrijednost. U toj pljac i bili su angažirani po zlu poznati podmukli cinkaroš u Krapini Zvonko Bešenski i njegov očuh Slavko Mužar, zvani Gulijuš, oba iz Slatine kod Krapine, a očuh Slavko bio je i stručnjak za vezanje žicom osuđenih mučenika na pilani u Đurmancu prije njihova odvođenja na strijeljanje u Maceljsku šumu.

Kod iskopa jama u Maceljskoj šumi koje je vodio tajnik HDPZ-a pokojni gospodin Branko Vidaček sa studentima medicine i veterine, prema pisanju "Večernjeg lista" u mjesecu kolovozu 1992.

godine pronašli su u jamama osim kostura i muške šešire koji su navodno pripadali ljudima koje su partizanski zločinci pohvatali po poljima. To ne odgovara istini, jer su to bili šeširi spomenutih naših pobijenih slavonskih radnika povratnika iz Francuske.

U jednoj su iskopanoj jami pronađena i 2 dječja kostura od 7 i 15 godina koja su bila vezana žicom (vjerojatno su bili braća), a to je dokaz da su te nevine ljude bez ikakve krivice i suđenja i malu nedužnu djecu hametice pobili, kako bi se na taj način tome zločinu zauvijek zametnuo svaki trag. Zvonko Bešenski i njegov očuh Slavko bavili su se u svibnju i lipnju 1945. u Krapini uglavnom pljačkom zarobljenika i lažnim prijavljivanjem ljudi OZN-i, a mnogi su na njihove prijave kasnije pogubljeni na prostorima Maceljske šume.

Nakon rata tom opljac anom imovinom radili su razne malverzacije kupujući i preprodavajući kuće u Krapini, dok na koncu Zvonko Bešenski nije kao borac za zasluge dobio besplatni društveni stan u Zagrebu, gdje je svoj prljavi život skončao 1. svibnja 1994. Obojica su donosili i protiv mene prijave Hršaku i kasnije Kataleniću u Civilnoj OZN-i u kojima su me teško i lažno teretili.”

41

Zvonko Bešenski

Šafranko nam je dalje rekao da su ti odabrani dobrovoljci imali određene dane u koje će u turnusima ubijati u Maceljskoj šumi, a kada su jedni bili na zadatku, drugi su se odmarali i spavali na I. katu tadašnjeg hotela “Central” u Krapini. U prizemlju toga hotela u kuhinji se je za njih pripremala hrana, a vino su dobivali iz opljačkanog podruma obitelji Pažur.

U prizemlju hotela bila je i Komanda mjesta, a komandant je bio partizanski poručnik Šepetauc. Na suprotnoj strani hotela s lijeve strane bila je žandarmerijska stanica, u kojoj je na I. katu stanovao komandant Vojne OZN-e Stjepan Hršak s dvije partizanske poslužiteljice, a komandant Civilne OZN-e Leopold Horvat stanovao je kod obitelji Dolički, koja je imala gostionu u Krapini. smještaj nikada nije platio.

U nastavku razgovora Šafranko nam je ispričao da su mnoge zarobljenike pobili u jami s lijeve strane Mirkovec og jezera. I okolni su seljaci pričali da je u toj jami pobijeno oko 1.500 ljudi, a kada su ih na večer vodili na strijeljanje, da su mnogi iz kolone skočili u vodu kako bi preplivali jezero i tako si spasili život, ali su ih sve pokosili šmajsterskim rafalima na površini jezera. Dalje je rekao da su mnoge zarobljenike pobili u šumi zvanj Gaj nedaleko od logora Mirkovca.

42

Hotel “Central” u Krapini. U prizemlju hotela bila je Komanda mjesta, a na katu boraviti su odabrani dobrovoljci – izvršitelji zločina u Maceljskoj šumi.

Budući da su u desnom logoru u Mirkovcu pored ustaških postrojbi bili zatočeni i njemac i vojnici pripadnici Rommelovog korpusa, tamo se nije smjela donositi hrana niti voda.

S obzirom na broj ubijenih u opisanoj jami, pretpostavljam da su s njima zajedno pobijeni i njemac i zarobljenici pripadnici Rommelovog korpusa, a uleknuce te velike jame je vidljivo i da nas.

Žandarmerijska stanica u kojoj je na I. katu stanovao komandant Vojne OZN-e Stjepan Hršak 1945. godine

43

Kako su njemački vojnici oko vrata nosili aluminijske pločice na kojima je bio urezan broj vojnika, to bi trebalo oformiti međunarodnu stručnu komisiju i pozvati predstavnike Njemačkog poslanstva u Zagrebu te u njihovom prisustvu s predstavnicima naše vlasti otvoriti jamu radi identifikacije pobijenih mučenika te da se kosti njemačkih vojnika vrate njihovim obiteljima u Njemac u i omogućiti im se dostojan pokop ili da se pokopaju na njihovom prostoru na Mirogoju. Kostii naših mučenika trebalo bi staviti u lijesove prekrivene hrvatskom trobojnicom i dostojno pokopati u prisustvu hrvatske javnosti i sa misom zadušnicom, također na prostoru gdje je bilo vojničko groblje poginulih hrvatskih vojnika u Drugom svjetskom ratu, a koje su 1947. godine preorali komunistički zlikovci da im tako i mrtvima zametnu trag.

Jama s lijeve strane mirkovečnog jezera u kojoj je pobijeno oko 1500 zatočenika iz logora u Mrkovcu

Ostale koji tu nisu ubijeni pred večer su otpremali pod naoružanom pratnjom na željezničku postaju u Sv. Križ-Začretje i dalje noću u zatvorenim vagonima preko Krapine u Đurmanec.

Iz logora u Oroslavlju također su ih pod pratnjom naoružanih partizana otpremali noću u zatvorenim marvenim vagonima preko Zaboka i Krapine u Đurmanec. Neki su se spasili bijegom iz vlaka za Đurmanec, po kazivanju

44

sada pokojnog gospodina Slavka Ivankovića iz Hrvatske Kostajnice, Utolice 153, u glasilu "Hrvatski Domobran" broj 2, travanj 1996. i u glasilu "Zatvorenik" broj 60, ožujak 1997. Gospodin Ivanković je također boravio u logorima u Mir- kovcu i Oroslavlju 1945. godine.

Iz Maribora su preko Zidanog Mosta također dovozili zarobljenike u zatvorenim marvenim vagonima pod pratnjom naoružanih partizana preko Velikog Trgovišta na likvidaciju u Maceljsku šumu, a o tome svjedoči živi svjedok gospodin Zvonimir Zorić, koji se je uspio spasiti 18. svibnja 1945. oko 19 sati bijegom iz jednog transporta u Velikom Trgovištu, a danas živi u Zagrebu.

U Velikom Trgovištu, između željezničke postaje i kuće u kojoj su bili stanovi željezničkih djelatnika, početkom travnja 1945. pala je bomba i načinila veliki krater.

Kada se je jedna skupina hrvatskih domobrana polovicom svibnja 1945. godine vraćala iz Slovenije svojim kućama u Slavoniju i došla do Velikog Trgovišta, domaći su partizani tražili da ih sve pobije grupa crnogorskih partizanki koje su tamo boravile. Sve su ih postrijeljale i mrtve pobacale u krater. Tada su partizani naredili seljacima da voze živo vapno i da ih posiplju. Nakon toga su jamu zatrpali. Kasnije je na tome mjestu bio vrt za djelatnike željezničke postaje, a najzad su na tome mjestu i nad tim mučeničdmd kostima podigli stambenu zgradu. To znaju svi stariji ljudi u Velikom Trgovištu i okolici. Po pričanju pučanstva, tamo je pobijeno između 150 i 180 domobrana, a o tome sam pismeno izvijestio Saborsku komisiju za istraživanje ratnih i poratnih žrtava još 19. srpnja 1990. Šafranko nam je pričao da su dobrovoljci imali lozinku: "Sve cigare popušili, šaljite novih 80 ili 100 komada." Slali su je po kuriru iz Maceljske šume na pilanu u Đurmanec, a to je značilo da su pripremljene jame za toliki broj mučenika koji su čekali za otpremu.

Jame su kopali i zatrpavali okolni povjerljivi seljaci, a djeca su im donosila hranu po nalogu Vojne i Civilne OZN-e iz Krapine.

45

10. svibnja 1945., kada sam bio uhapšen u Krapini, odveden sam u veliki zatvor u podrum Pažurove kuće, a pokraj toga zatvora s lijeve strane bio je još jedan manji podrum pretvoren također u zatvor u kojemu je bila zatvorena i Edita Pohl, danas udata Sutlar, koja radi u dječjem vrtiću u Zaprešiću.

Poznavao sam je kao kolegicu iz Varaždinske gimnazije, a bila je kćerka upravitelja Trakošćana, koji je 1945. godine također bio u zatvoru u Krapini, kao i mnogi drugi.

Iz toga zatvora bio sam premješten u veliki zatvor bivše Kotarske oblasti, koji je bio u dvorištu i ograđen betonskim zidom, gdje sam zatekao mnogo ljudi iz svih krajeva sjevernog dijela Hrvatskog zagorja i zarobljenike iz Slavonije koji su se vraćali iz Francuske.

Iz toga zatvora bio sam ponovno premješten u manji zatvor bivšeg Kotarskog suda u Krapini, gdje sam između mnogih poznatih zatekao i Leopolda Miljana zvanog Poldek kojega sam poznavao iz Krapine a preslušavao ga je Ivica Fizir i kasnije pustio na slobodu.

Velika ulazna vrata bivše Kotarske oblasti u Krapini, gdje su u dvorišnom, dijelu bili veliki zatvori ograđeni betonshim zidom.

46

Manji zatvor bivšeg Kotarskog suda u Krapini

Iz tih zatvora su gotovo svi osuđeni na smrt, odvedeni u Maceljsku šumu i tamo pogubljeni, a samo manji broj ih je osuđen na dugogodišnje zatvorske kazne, kao Danica Glumac iz Krapine, koja je bila osuđena na 20 godina robije, a bila je sa mnom u istom zatvoru Kotarske oblasti.

Iz zatvora Kotarskog suda bio sam po drugi put vraćen u veliki podrum civilne OZN-e u Pažurovoj kući. U taj su zatvor svakodnevno dolazile grupe partizana koji su nas tukli kundacima šmajsera i nogama.

Slika Civilne OZN-e u Krapini, gdje je do kamenih stupa došao kamion 4. lipnja 1995., u kojeg su ukrčani svećenici i franjevci

47

Naročito se sjećam dvojice mladih ustaša koji su bili braća i njihovog oca, koji su svi bili rođeni u Pretkovcu kraj Krapine, ali se ne sjećam njihovih imena. Uhitili su ih i doveli u taj zatvor gdje su ih strašno tukli. Sinovi su ubijeni u Maceljskoj šumi, a oca je 1951. godine na Uskrsni ponedjeljak uhitio u njegovoj kući tadašnji komandant UDB-e u Kra inu Dra tin Živičnjak, zvani Drago, iz Svedruže kod Krapine. Živičnjak ga je nakon obilnog obroka i pića u njegovoj kući zajedno s vozačem tadašnje UDB-e u Krapini uhitio i vezao u lance te su ga odveli u Krapinu u UDB-in podrum (blizu željezničke postaje). Noću ga je prilikom istrage s vezanim rukama i nogama ubio izrezanim komadom automobilske gume zato što su mu sinovi bili ustaše.

Sve to mi je u svojoj kući u Krapini ispričao 1968. godine sada pokojni Stjepan Kunštek, vozač UDB-e koji je bio prisutan uhićenju, vezivanju i ubojstvu tog mučenika. Stjepan je bio brat Milana Kunšteka komandanta lo ora u Mirkovcu.

Drago Živičnjak bio je kasnije otpušten iz krapinske UDB-e kao notorni alkoholičar, a zatim je radio u Zagrebu na Ciglani u Črnomercu kao portir. U Mjesnoj zajednici kod Zapadnog kolodvora bio je strah i trepet okolnom pučanstvu.

Na koncu je kao kronični alkoholičar umro od ciroze jetre te je o državnom trošku, “za zasluge za narod”, pokopan na Mirogoju u Zagrebu. Vozač Kunštek također je kasnije umro od teške bolesti bubrega.

Iz toga podruma sam noću bio pozivan na mnoga saslušanja, a jedne večeri potkraj lipnja 1945. prozvao me je Branko Low da spremim svoje stvari i krenem za njim. Odveo me je na I. kat i s desne strane toga hodnika u jednu sobu u kojoj je već bilo mnogo zatvorenika i tu me zatvorio: Drugo jutro u zoru sve nas je prozvao i iz te sobe izveo ponovno Branko Low, koji je bio u društvu sa Šafrankom kao najodgovornijim i najpovjerljivijim vodnikom Vojne OZN-e i nekoliko pratilaca. Odveli su nas na željezničku postaju u Krapini i dalje vlakom do Zaboka gdje smo u stanici okruženi pratiocima čekali vlak za Varaždin. Sjećam

48

se da je jedan od pratilaca bio Josip Koret iz Slatine kod Krapine, a drugi Horvat, čijeg se imena ne sjećam, iz Svedruže kod Krapine. Molio sam ih da mi pomognu, jer su to bili ljudi iz mojega mjesta koje sam poznavao, a oni su mi odgovorili: “Zašto za vrijeme rata nisi došao u partizane, onda ne bi trebao sada moliti za pomoć.” Oni da mi ništa ne mogu pomoći.

U Varaždinu smo bili odvedeni u ograđeni prostor blizu željeznice postaje, koji je bio određen kao sabirni logor, gdje sam zatekao mnogo poznatih ljudi iz Krapine i među njima svojega školskog kolegu Rudolfa Dunaja, koji je rođen u Brezovici kod Krapine, i Stjepana Hercega s kojim sam bio u zatvoru u Sv. Križu-Začretju. Nakon nekoliko dana je opet po mene i nekoliko zatvorenika iz tog sabirališta došao Mladen Šafranko s nekoliko naoružanih partizana te nas je vodio prijekim putem kraj napuštene zgrade židovske obitelji Gajer nasuprot Varaždinske gimnazije gdje sam kroz razbijena stakla podrumskih prozora posljednji puta vidio svog gimnazijskog kolegu iz Pregrade Ivana Toplaka koji je bio sa mnom u zatvoru u dvoriš~om prostoru bivše Kotarske oblasti u Krapini zajedno s kolegom Josipom Škrablom, također iz gimnazije u Pregradi. Obojica su kasnije pogubljeni u Maceljskoj šumi.

Zatvorenike i mene odveli su u ograđeno dvorište bivšeg Vojnog okruga gdje smo zatekli veliki broj zarobljenika i usput mi je Šafranko rekao “da mi se neće ništa dogoditi i da ću samo malo pješčiti”. Tu smo bili nekoliko dana. ror mirali su skupinu od oko 1.500 ljudi i u koloni smo pješice krenuli iz Varaždina na Križni put za Ludbreg, Koprivnicu, Križevce, Bjelovar, Viroviticu, Podravsku Slatinu, Našice, Osijek-Zeleno polje, Vukovar, Petrovaradin, Zemun; Apatin, Vršac te smo se ponovno

vraćali preko Sombora u Osijek i iz Osijeka za Slavonski Brod. Na koncu smo završili u velikom sabirnom logoru "Glatiš" u Slavonskoj Požezi u kojem je bilo oko 30.000 zarobljenika. Nad ulazom u taj logor bila je velika četverouglasta ploča na kojoj je pisalo **"Sabirni logor domobrana**

49

Slavonska Požeza", a taj isti četverouglasti natpis bio je i na žigu koji su stavljali na otpusnice onima koje su iz toga logora puštali na slobodu.

Tamo sam proveo nekoliko dana i 31. kolovoza 1945. pušten sam kao dak na slobodu (neka vrst amnestije), a na otpusnici je pisalo da mi ona važi za besplatan prijevoz željeznicom od Slavonske Požeze do Krapine.

Kako sam u Domobranskoj zastavničkoj školi u Zagrebu imao kolege iz Slavonske Požeze, nakon izlaska iz logora prvo sam se javio Slavku Krambergeru, te Josipu Martinčiću, koji je u to vrijeme bio na Križnom putu pa sam u njegovoj kući razgovarao s njegovom braćom. Posjetio sam i obitelj kolege Josipa Borovca, koji je također još bio na Križnom putu, a kasnije u zatvoru i osuđen na 20 godina robije. Pokojna njegova majka i dvije njene kćeri primile su me kao sina, te sam se nakon 4 mjeseca patnje tamo prvi put opraio i najeo. Ostao sam kod njih 3 dana, a zatim sam krenuo vlakom na put u Krapinu.

Koristim priliku da se u ovoj knjizi i toj plemenitoj obitelji Borovac od srca najiskrenije zahvalim na ukazanoj dobroti i gostoprimstvu.

Partizanski su nam pratioci za vrijeme pješaćenja skinuli (đorali) odjeću i cipele tako da smo morali bos i polugoli pješaćiti kamenim i šljunčanim cestama. Tjerali su nas gladne i žedne da pjevamo: "Kud narodna vojska prode, sretna će se zemlja zvat" i "Amerika i Engleska bit će zemlja proleterska". U dubokom sjećanju mi je ostao jedan bunar natkriven crijepom i ograden drvenim letvicama u Podravskoj Slatini s lijeve strane željeznice e postaje. Bio je na jednoj strani otvoren te smo molili pratiocima koji su jašili na konjima da se možemo napiti vode, a oni su nam odgovorili da je voda otrovana, jer da su ustaše u taj bunar bacali partizane. Malo dalje čekale su žene, djevojke i mala djeca koji su pokraj ceste donijeli kruha, mesa, mlijeka i vode da bismo se okrijepili, no partizanski nam pratioci nisu to dozvolili, nego su posude s mlijekom i vodom te košare s hranom nogama prevrnuli i razbacali po zemlji vičući "da smo mi banda i da mi više ne smijemo jesti".

50

Žene su odgovorile da su one hranile i njih, a da smo mi njihova djeca. Partizani su odgovarali "da je sramota za Vas da ste rodile takvu banditsku djecu". Tako smo gladni i žedni nastavili put u neizvjesnost.

Sjećam se da smo uz put najednoj njivi dobili dozvolu od pratioca da pronademo mladi, još nedozreli krumpir koji smo izvadili iz zemlje i pekli. Tako smo malo utažili glad.

Pročitao sam puno knjiga o tim križnim putovima, ali nigdje nisam našao da je itko spomenuo te plemenite slavonske majke, djevojke i djecu koji su nam u najtežim životnim trenucima nesebično htjeli pomoći da ne umremo od gladi, iscrpljenosti i žeđi, a vjerujem da su tim putovima prolazile i mnoge druge kolone koje se sjećaju tih plemenitih hrvatskih žena i djece pa imja u svoje ime i u ime svih zarobljenika koji su tim putem prolazili u ovoj spomen-knjizi također odajem najiskrenije divljenje, poštovanje i najsrdačniju zahvalnost za pomoć koju su nam htjele pružiti. Tu im dobrotu nećemo nikada zaboraviti.

Neopisive patnje koje sam proživio pratile su me s velikim posljedicama pred nadošlom komunističkom vlašću. Pred njom međutim nisam nikad pokleknuo od 1945. godine pa sve do 1990. godine, do ponovnog ostvarenja naše nove države Hrvatske, za koju sam bio presretan da sam je doživio.

Tu veliku patnju nosio sam u srcu i sjećanju sve do Cvjetne nedjelje 1990. godine kada je na Trgu Francuske revolucije u Zagrebu gospođa Turić (kasnije saborska zastupnica) prvi put progovorila o patnjama i stradanjima zarobljenih hrvatskih vojnika 1945. godine. Rekla je kako će se otvoriti sve jame diljem Hrvatske da se utvrdi zločin i oda poštovanje svim ubijenim hrvatskim mučenicima.

Nazvao sam je telefonski, sve joj ispričao i predložio joj da odemo pregledati jame za koje sam čuo da postoje u Maceljskoj šumi.

Prije toga zamolio sam brata Mladena Šafranka, koji je imao krojac u radnju na Maksimirskoj cesti u Zagrebu i kojem sam prije 30 godina rekao da me je njegov brat 1945. godine spasio od sigurne smrti na OZN-i u Krapini, da poku-

51

ša nagovoriti brata Mladena, koji je stanovao u Velikoj Gorici, da ide s nama i pokaže nam sve jame koje postoje u Maceljskoj šumi.

I doista, brat ga je zamolio, a on je pristao da ide s nama, ali je tražio da novinari "Vjesnika" koji su također išli s nama dođu po njega u Veliku Goricu i da ga na povratku vrate u Veliku Goricu. On je došao s novinarima, ali je putem – mislim kod Đurmanca – prešao u kola gospode Turić. Došli smo do naselja Fruki u donjem Macelju i krenuli pješice uz brdo istim putem kuda su vodili vezane zarobljenike. Novinari su to objavili prvi put toga dana u Nedjeljnom Vjesniku (22. 7. 1990.) na prvoj stranici.

Stigli smo na rub šume u podnožje Ilovca. Tu smo stali, a on nam je pričao i pokazao s lijeve strane puta veliki prostor s posječenim stablima koji se spušta nizbrdo. Rekao je da je tu bila velika vododerina gdje su seljaci samo otkopali lijevu i desnu stranu te da su tu ubijali po grupama dovedene vezane zarobljenike dok se jama nije napunila. U toj jami su pobili oko 3.000 ljudi i tada su je zatrpali seljaci i lugari. Dalje nam je pričao kako se ovdje osjećao jak smrad raspadajućih lješina. Rekao je da je ovamo došao spasiti moga kolegu Ivana Toplaka jer mu je njegov otac, sada pokojni Dominik, iz Valentinova kraj Pregrade bio kum na krizmi. U Krapini je, naime, čuo da je ovamo doveden iz Varaždina, ali daje na žalost došao prekasno i nije mu više mogao pomoći. Našao ga je mrtva, a strijeljao ga je Florijan Šerek, dobrovoljac rođen u Svedruži kod Krapine, koji je bio naš mladi kolega iz Puc e škole u Svedruži.

U nastavku ću opisati kako su, po pričanju Mladena Šafranka, u Maceljskoj šumi ubijali naše zarobljenike i civile. Navest ću i imena ubojica koji se je sjećao koji su počinili taj nezapamćeni zločin i imena mojih školskih kolega koji su tamo pogubljeni.

"Kao što sam već opisivao, prve pridošle grupe zarobljenika iz pravca Maribora strijeljali su odmah u Đurmancu, a kako je to bilo blizu naselja, upućivali su ih dalje u Krapinu na sabiralište oko Pučke škole i na staro sajmište gdje je

52

danas Autobusni kolodvor te dalje u sabirne logore u Mirkovec i Oroslavlje. Tada su organizirali ekipe seljaka koji su kopali jame u podnožju Ilovca, na njegovu vrhu i u Lepoj Bukvi.

Svi su dolazili iz logora i na pilani u Đurmancu su bili vezivani žicom, a pred večer su išli dalje pješice. Iznemogle su također vezane otpremali kamionima s naoružanim pratiocima oko 4 km do naselja Fruki u Macelju Donjem u podnožju Maceljske šume. Dalje od toga naselja uspinjali su se strmim putem, po grabama kojima su šumski radnici vukli oborena drva, a sa strane su ih vezane žicom pratili naoružani partizani."

Šafranko nam je pričao da su ti mučenici putem molili vode, a sprovodnici su im odgovarali, da bi ih zavarali, "da idu na šumske radove i da ih na vrhu čeka Pavelić s hladnim gemištima". Putem su ih također tukli šmajserima.

Tako su se ti mučenici uspinjali oko 3 km na sam vrh Ilovca gdje su već bile iskopane velike jame u dolini s lijeve strane. *Prve grupe koje su došle morale su kleknuti i tada su ih ubijali metkom u glavu.*

Druge grupe su ubijali na samom vrhu Ilovca. Također su bili vezani i u jedn,oj ih je grupi bilo 101. Ubijali su udarcima tupog dijela sjekire po glavi, a ostali su to promatrali čehajući na red i, po pričanju Šafranha, jaho su plahali i zapomagali. Sve je to bilo jezovito promatrati i slušati. Zadnje grupe su vezane ubijali šmajserkim rafalima u prepone i noge ispred jama u dolini s lijeve strane Ilovca tako da su ti mučenici krvareći i s velikim bolnim hrikovima još poluživi pobacani u jame i zatrpali zemljom.

U jednoj od tih jama je ubijen i gospodin Leon Heger. Uz njegov kostur kod iskopa tih jama 1992. godine pronađen je njegov vjenčani prsten na kojemu je bilo ugravirano "20. VIII. 1920." "Zora":

Kada je prsten pokazao gospodin Vice Vukojević na TV, pronađena je njegova, sada pokojna supruga gospođa Zora na čijem je prstenu bilo ugravirano "Leon" "20. VIII 1920." Tako je, zahvaljujući tom pronađenom prstenu, još za života saznala tragičnu istinu o mjestu i načinu pogubljenja svog su

53

pruga Leona 1945. godine, što je detaljno bilo opisano u "Areni" broj 1073 od 7. kolovoza 1993. na str. 58. i 59. Osim toga prstena uz kostur je pronađeno još 14 zlatnika koje je stradnik vjerojatno progutao prije smaknuća, i zatim mnogo zlatnih i srebrnih zuba te mnogo manšeta.

U jednoj jami pronađena je uz kostur ovalna aluminijska vojnička porcija na kojoj je bilo ugravirano, vjerojatno džepnim nožićem, ime Antun Juran iz tadašnjeg Kotara Nova Gradiška, selo Žalec, s datumom 1. lipnja 1945. zajedno sa šumom i križem, što je značilo da su, ako to netko pronađe, na ovom mjestu grobovi ubijenih hrvatskih mučenika pa se pretpostavlja da je te podatke ucrtao prije nego je ubijen.

Sada slijede imena ubojica u Maceljskoj šumi kojih se je sjećao Mladen Šafranko:

1. **IVAN VALJAVEC**, sada živi u selu Lepajci kod Krapine. Poslije rata radio je u Njemačkoj na određenim zadacima UDB-e među našim radnicima. Živi od naše i njemačke mirovine i naoružan.
2. **RUDOLF KRIVAK**, sada pokojni. Bio je osobito krvoločan, u ubijanju zarobljenika. U Krapini mu živi sin Ivan, po zvanju inženjer.
3. **JOSIP KORET**, sada pokojni, rođ. u selu Slatini kod Krapine.
4. **DRAGUTIN KORET**, brat Josipa, također sada pokojni, rođ. u selu Slatini kod Krapine.
5. **STJEPAN VINCELJAK**, iz Radobojskih Brega kod Krapine.
6. **ŠIMEK LELJAK**, zvan Šinter, iz Ravninskog kraj Đurmanca. Prema pričanju pučanstva, bio je osobito krvoločan u ubijanju zarobljenih i vezanih vojnika, razbijanjem lubanja sjekirom, s organiziranom ekipom lugara.

(dragtin: udbaš, prevarant i lažov Roman Ljekak je sin Šimeka Leljaka. Taj Šimek Leljak je bio potom zaposlen u Celju u građevinskoj firmi »BETON« kasnije »INGRAD«. Onih 11 pregrada u Laškom u rudniku »Sveta BARBARA« je su odradili radnici firme »BETON«. Državna komisija je omogućila otvaranje rudarskih rovova 2009.g.)

7. **FLORIJAN ŠEREK**, sada pokojni, rođ. u Svedruži kod Krapine. U Krapini je 1945. godine bio stražar na Vojnoj i Civilnoj OZN-i i, po pričanju očevidaca, onje strijeljao moga kolegu Ivana Toplaka. Usput, iznad jame, u koju je bačen moj kolega nalazi se stara smreka iz onoga vremena označe na šumarskom oznakom 42 u kojoj je – prema pričanju Šafranka – ubijeno oko 3.000 ljudi.

54

Jama pod smrekom označenom šumarskom oznakom 42/b

Šafranko nam je ispričao da je mog školskog kolegu Ivana Toplaka optužio njegov susjed Ferdinand Hriberski iz Svedruže kod Krapine, koji je za vrijeme rata bio partizan negdje u Slavoniji, gdje je počinio velike zločine pa mu je UDB-a predložila da počinu samoubojstvo kako se ne bi protiv njega vodio javni proces. On je to i izvršio na Uskrsni ponedjeljak 1947. godine postavivši si u jednoj šumi kada se je vraćao od svoje klijeti u Klenicama ispod prsa bombu koja ga je raznijela na komadiće po drveću. Tako je završio veliki komunist i partizanski zločinac Ferdinand Hriberski iz Svedruže, dok je Šerek poslije rata dugo godina radio u UDB-i na Savskoj cesti u Zagrebu, a u Zagrebu je i umro.

8. **IVAN STRMEČKI**, zvani Stanko, sada pokojni, rođ. u Jesenju Gornjem, gdje je poslije rata i umro. Činio je velike zločine, ubijajući nedužne ljude za vrijeme i poslije rata u Jesenju i okolici.

9. **SLAVKO KOVAČEC**, zvani *Štefunjak*, sada pokojni, rođ. u Donjem Jesenju, poslije rata je učinio samoubojstvo u Žutnici kraj Krapine i pokopan je na krapinskom groblju. Činio je također velike zločine ubijajući nedužne ljude.

55

10. **DRAGUTIN DRAGANIĆ**, zvani *Radobojec*, sada pokojni, rod. u selu Gorjani kod Radoboja, umro je u Gornjem Jesenju gdje se je prije rata priženio. Također je činio velike zločine ubijajući nedužne ljude za vrijeme i poslije rata.

11. **JOSIP KOVAČEC**, rođ u Jesenju Donjem, danas živi u Krapini. Ubijao je mnoge nedužne ljude u Gornjem i Donjem Jesenju i okolici.

12. **ALOJZ BROADAR**, danas živi u Gornjem Jesenju.

13. **ZVON SMREČKI**, rođ. u Radoboju, gdje je i umro prije nekoliko godina, počinio velike zločine za vrijeme i poslije rata u Radoboju i okolici.

14. **MIŠKO GROBOTEK**, rođ. u selu Gorjani kod Radoboja, počinio također velike zločine ubijajući nedužne ljude u samom Jesenju i okolici.

15. **AUGUST HERCEG**, zvani *Brko*, rođ. u Jesenju Gornjem gdje je žimo do svršetka rata. Nakon rata se je preselio u Krapinu. Tamo je i umro, a pokopan je na krapinskom groblju. U Krapini je bio sekretar Kotarskog komiteta i predsjednik Kotara Krapine. Činio je velike zločine ubijajući nedužne ljude u Jesenju i okolici.

To su imena petnaestorice ubojica naših zarobljenih vojnika u Maceljskoj šumi koje mi je dao Šafranko, a imena ostalih 45 zločinaca nije se mogao sjetiti.

56

Slijede imena mojih pobijenih kolega na prostorima Maceljske šume u svibnju i lipnju 1945. godine:

1. **Stjepan Barušić** iz Bihaća ili okolice, pitomac Domobranske zastavničke škole u Zagrebu, Ilica 242, u kojoj je 20. srpnja 1944. promaknut u čin djelatnog zastavnika, a promaknuće je potpisao tadašnji ministar Hrvatskih Oružanih Snaga Ante Vokić.

Bio je dotjeran iz Bleiburga u plavoj finskoj odori, tada u činu poručnika, ali je bio bez oznake čina, bos, s oko pojasa špagom privezanom vojnic om porcijom. Zatvoren je u zloglasni podrum Civilne OZN-e u dvorišnoj zgradi obitelji Pažur, u kojemu sam se ja već nalazio. Jedne ga je noći prozvao Branko Low, oficir OZN-e, na saslušanje u I. kat, gdje ga je preslušavao istražitelj Ivica Fizir, koji mu je kod saslušanja izvršio pretres i prema njegovom kazivanju kada se je vratio sa saslušanja – u gornjem džepu haljinca (tako se je zvala bluza u hrvatskoj vojsci) pronašao maturalnu svjedodžbu i Svjedodžbu ispita zrelosti Zastavničke škole Oružanih snaga i po tome je zaključio da je bio hrvatski časnik. Na temelju te maturalne svjedodžbe bio je osuđen na smrt i strijeljan u 20. godini života. Kao kolegi iz Domobranske zastavničke škole, pričao mi je u tome podrumu da ga je preslušavao isljednik malen rastom, odjeven u prekrojenu englesku oduru i bez oznake čina. Također mi je rekao da je čuo kada ga je netko zvao “drug Fizir”. Pogubljen je 4. lipnja 1945.

2. **Ivan Herceg**, djelatni zastavnik iz Zagreba, bio je maturant. Strijeljan je u Maceljskoj šumi u 21. godini života. U to je vrijeme imao živu majku u Zagrebu. S njim sam bio u zatvoru u Sv. Križu-Začretju, a sve detalje sam već ranije opisao.

3. **Rudolf Horvat**, rođ. u Svedruži 25. rujna 1924., sin pokojnog Dragutina i pokojne majke Marije. Bio je vojnik u njemačkoj odori s hrvatskim grbom na desnom rukavu, a u vojsci je konjskom zapregom prevozio kruh i zbog toga je osuđen na smrt. Odmah nakon rata, kada se je prijavio u

57

Krapini, odveden je u Đurmanec ili Maceljsku šumu i tamo je strijeljan u 20. godini života.

4. **Rudolf Dunaj** iz Brezovice kod Krapine, 1942. god. završio malu maturu u Krapini. Bio ustaški vodnik. Pogubljen u Maceljskoj šumi u 18. godini života.

5. **Ivan Hršak**, moj školski kolega iz Pučke škole u Svedruži, bio je u policiji i odmah nakon rata uhapšen je u svojoj rodnoj kući u Gredencu kod Krapine. Naš kolega Živko Kunštek koji danas živi u Svedruži kod Krapine, i njegov tast Rudolf Faget, također iz Svedruže, sada pokojni, odveli su ga u zatvor u Krapinu u podrum Vojne OZN-e gdje su ga strašno mučili i tukli. Vidio sam ga na hodniku I. kata, gdje sam do večeri trebao čekati kolonu za strijeljanje u Maceljskoj šumi, kada ga je stražar vodio 21. svibnja 1945. prije podne na istragu svega prebijenog i s crnim podljevimima po glavi

i oko očiju. Od njegovoga pokojnog ujaka Slavka Hršaka kasnije sam čuo da ga je taj isti Živko pratio do jame gdje je strijeljan i da mu je vezanom prije strijeljanja još živom odgrizao oba uha. Strijeljan je u 19. godini života.

6. **Josip Škrabl**, rod. u Pregradi, civil, pogubljen je u Maceljskoj šumi u 20. godini života, bio mi je kolega iz Pregradske gimnazije.

7. **Ivan Toplak**, rođ. U Valentinovu kraj Pregrade 1. kolovoza 1922. od oca sada pokojnog Dominika i pokojne majke Marte. Bio mi je također školski kolega iz Pregradske, privatne gimnazije, a 1941. godine je završio malu maturu u Zagrebu. Bio je civil i odmah nakon mature je radio na Općinskom poglavarstvu u Pregradi kao pisarski vježbenik, a 1942. godine kao činovnik na Tehničkom odjeljku u Krapini. Bio je uhapšen i u Krapini smo bili zajedno, a vidio sam ga i u podrumu zgrade obitelji Gajer u Varaždinu. Bez sudenja je preko Lepoglave odveden u Maceljsku šumu, gdje ga je u jami u podnožju Ilovca vezanog strijeljao Florijan Šerek, naš mladi kolega iz Pučke škole u Svedruži. Mladen Šafranko mi je pričao da ga je iz Krapine došao spasiti jer su bili rođaci, ali mu više nije mogao pomoći, jer je već bio

58

ubijen i vidio ga je u toj otvorenoj jami mrtva sa žicom vezanim rukama. Ivan je strijeljan u 22. godini života.

Njegov pokojni otac Dominik teško je tugovao za svojim ubijenim sinom Ivanom. 1957. godine, dan prije Svih Svetih, kao “nepodobnog” ga je u njegovoj kući u Valentinovu udarcem kolca po glavi ubio ljubavnik njegove snahe (supruga starijeg sina Josipa), koji je bio član partije i za taj zločin nije bio kažnjen. Dominik je sa suprugom Martom (majkom ubijenog Ivana) pokopan na mjesnom groblju u Pregradi.

Pokojni je Dominik za stare Jugoslavije bio nadcestar u Pregradi i njegovim nastojanjem se od bivše Savske banovine dobilo odobrenje i kredit da se izvrši premjer za izgradnju makadamske ceste Valentinovo – Petrovsko – Krapina. Premjer je izvršen ljeti 1931. godine i te je godine započela izgradnja te ceste na dionicama od Valentinova prema Svedruži, dijelom u samom Petrovskom ispod groblja, te iz Krapine prema starom kupalištu i u podnožju ispod kapelice Sveta tri kralja, a iznad Krapine je trebala izaći da se spoji za Petrovsko. Taj gradnja nastavljena 1941. godine za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske, a obustavljena je zbog ratnih prilika. Dovršena je tek 1984. godine. Na proslavi završetka izgradnje te ceste u “Crvenkapici” u Valentinovu nitko od prisutnih nije niti spomenuo imena toga poduzetnog, poštenog i čestitog čovjeka koji je nastojao da se izgradi prva prometnica tog zaostalog kraja Hrvatskog zagorja, pa mu u ovoj spomen-knjizi za to veliko djelo izražavam osobito štovanje i najiskreniju zahvalnost.

Svi navedeni su sigurno strijeljani poslije rata 1945. godine u Maceljskoj šumi, a ovdje nemam namjeru opisivati zločine koji su se u mojem kraju događali za vrijeme rata osim ubojstva Antuna Presecog 1943. god. i njegovog sina Janka, koji je ubijen u jesen 1944. godine.

1. **Antun Presečki**, zvani *Ton*, rođ. u Preseki kod Krapine 1896. god. od pokojnog oca Janka i majke Kate, bio je ustaški

59

tabornik i ubijen je 1943. godine ispred svoje kuće metkom u vrat koji je ispalio njegov susjed, sada pokojni, Pavao Poslončec iz Podgaja kod Krapine. Metak se je odbio od zida i samo ga ranio. Nakon toga ga je okrenuo drugi susjed Stanko Ormuž iz Slatine kod Krapine i zadao mu tri uboda nožem u leđa. Od toga je iskrvario i umro u najtežim mukama. Po pričanju okolnog pučanstva, organizator toga krvoločnog ubojstva bio je Ivica Gretić, poznat po zločinima što ih je za vrijeme rata činio diljem Hrvatskog zagorja kao partizanski komesar, pukovnik Zagorskog odreda. Inače, ubijeni Antun Presečki bio je u svojem selu vrlo uzoran, nadasve pošten i čestit čovjek. Pokopan je na mjesnom groblju na Petrovskom, gdje je njemu, svajem ocu Rudolfu i u Maceljskoj šumi ubijenom stricu Janku njegov unuk Antun Presečki podigao vrlo lijep spomenik.

2. **Njegov sin** Janko Presečki, rođ. u Preseki 1925. od sada pokojnog oca Antuna i majke Alojzije, ubijen je u jesen 1944. u Maceljskoj šumi na Lobarščaku. Na tom prostoru pogubljeni su mnogi ljudi.

Tom je prilikom Šafranko prvi put spomenuo kako sam u toj jami i ja trebao biti strijeljan 21. svibnja 1945. oko 23 sata da me toga dana nije pustio kući iz OZN-e u Krapini.

Na daljnje moje pitanje gdje su druge jame, Šafranko nam je odgovorio da za druge jame ne zna i zamolio nas je da ga što prije vratimo u Veliku Goricu. Mi smo ga htjeli zadržati i kada smo se spustili u Lepu Bukvu ponudili ga da s nama nešto jede i pije, jer je toga dana bila velika vrućina, ali je on to odbio, jer da ga ovdje svi poznaju i da želi da što prije ode odavde.

Molio sam ga da kod jame napravimo jedan snimak ali je on i to odbio. Novinski fotograf je ipak snimio s leđa njega i položaj velike jame, a taj je uviđaj objavljen u "Vjesniku" 22. srpnja 1990.

60

Slika Mladena Šafranka s leđne strane (četvrti s desne strane), iznad jame 42/b, u kojoj je pobijeno oko 3.000 mučenika i gdje sam, prema njegovu pričanju i ja trebao biti strijeljan 21. svibnja 1945. da me te večeri nje pustio kući iz Vojne OZN-e u Krapini

Dana 27. travnja 1991. vodio sam komisiju Zagrebačke nadbiskupije na čelu s tajnikom vlč. dr. Stjepanom Kožulom, provincijalom dr. Mirkom Mataušićem, dekanom u Krapini vlč. Matijom Burjom, gvardijanom Franjevačkog samostana u Krapini fra Anđelkom Rakhelom i vodičem koji je poznao uleknuća jama na Ilovcu otprije i još trojicom svojih kolega.

Prije dolaska u Krapinu obišli smo logore u Mirkovcu i zatvore u Sv. Križu-Začretju, a u samoj Krapini obišli smo sve zatvore i zgrade Vojne i Civilne OZN-e.

Zatim smo se uputili u Maceljsku šumu, na sam vrh Ilovca, gdje su još bile zatvorene jame i sve je snimljeno i zapisnički utvrđeno.

Nakon obilaska jama na samom vrhu Ilovca spustili smo se do velike jame u podnožju Ilovca gdje uz rub puta iznad te jame postoji stara smreka iz onog vremena koja je označena šumarskom oznakom 42/b, u kojoj je po Šafrankovu pričanju pobijeno oko 3.000 vezanih hrvatskih zarobljenika dovedenih u grupama.

Na koncu smo posjetili veliku jamu i nekoliko manjih jama u Lepoj Bukvi gdje su pogubljeni svećenici i franjevci te 60 hrvatskih časnika. Kod velike jame koja je označena rimskim IVd je 9. lipnja 1991. u 16,30 prvu spomen-misu za sve mučenike koji su 1945. godine pobijeni na prostorima

61

Maceljske šume predvodio naš uzoriti kardinal dr. Franjo Kuharić. Prisustvovalo joj je oko 8.000 vjernika.

To je mjesto blagoslovljeno i posvećeno da se svake godine u prvu nedjelju nakon 5. lipnja održi spomen-misa za ubijene mučenike na tome mjestu. To je također opisano u knjizi "Spomenica žrtvama ljubavi Zagrebačke nadbiskupije" dr. Stjepana Kožula, koja je hrvatskoj javnosti predstavljena 22. veljače 1993. u Zagrebu.

Dana 3. svibnja 1992. vodio sam Komisiju za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava na čelu s tadašnjim predsjednikom te Komisije gospodinom Vicom Vukojevićem, tajnikom gospodinom Florijanom Borasom, i saborskom zastupnicom gospodom Gordanom Turić i pokojnim tajnikom HDPZ-a gospodinom Brankom Vidačekom.

Obišli smo najprije logore u Mirkovcu kod Sv. Križa-Začretja, zatim veliku jamu s lijeve strane mirkovečkog jezera koja do danas nije otvorena, zatvore u Sv. Križu-Začretju, zgrade Vojne i Civilne OZN-e i ostale zatvore u Krapini te Franjevački samostan, gdje smo slikali krunice i medaljice koje su svećenici i franjevci odbacivali putem do jame u Lepoj Bukvi gdje su strijeljani. Na koncu smo krenuli u Lepu Bukvu do jame gdje su pobijeni svećenici, franjevci i hrvatski časnici. Nakon toga smo pošli put Ilovca i zaustavili se kod prve jame u podnožju Ilovca; gdje sam trebao biti strijeljan 21. svibnja 1945., i dalje na sam vrh Ilovca gdje se nalaze te stravične jame u kojima su pobijeni naši hrvatski mučenici. Jame su bile zatvorene. Gore sam zapalio svijeće, izmolili smo Očenaš za pokoj duša tih pobijenih mučenika, a nad jamom gdje su ih ubijali sjekirama održao sam

kratki spomen-govor. Nakon toga upitao sam gospodina Vukojevića kada će se otvarati jame. Usput sam napomenuo da je u njima ubijeno 6 mojih školskih kolega, ali ne znam u kojim jamama, te da bih želio biti prisutan kada se one budu otvarale, da se poklonim njihovim sjenima i odam im dužno poštovanje. On je rekao da će se jame otvarati kad završi rat i da ću biti pozvan kad se počne s otvaranjem i istraživanjem.

62

Nekoliko dana nakon toga izviješčena je podružnica HDPZ-a u Đurmancu da na Ilovcu pripreme teren za slijetanje helikoptera. Gore je ponovno došla Komisija s pokojnim tajnikom HDPZ-a Brankom Vidačekom. Dogovorili su se i zadužili gospodina Vidačeka da on organizira skupinu studenata medicine i veterine, bili su pozvani stručnjaci Patologije Medicinskog fakulteta u Zagrebu te je počelo otvaranje jama i iskapanje posmrtnih ostataka tih mučenika. Nije bila pozvana međunarodna komisija stručnjaka (kao kod otvaranja Ovčare), i to stručnjaka sudske medicine, balističara, forenzičara i ostalih stručnjaka koji su mjerodavni da stručno utvrde način na koji su ubijani i da se to sve fotografira i zapisnički utvrdi istina o našoj tragičnoj povijesti i za međunarodnu javnost. To nije učinjeno iz meni nepoznatih razloga. Kada su iskapanja počela, nikad me o tome nije izvijestio gospodin predsjednik Komisije Vice Vukojević, pa sam dolazio u HDPZ-a, molio i ostavljao poruke gospodinu Vidačeku da me odvede na lice mjesta, što mi je bilo obećano, ali on to nikad nije učinio. Tada sam prvi put posumnjao da se s ovim iskopima i kostima nešto događa i da više nije potrebio da se tamo pojavljujem.

I zaista, oni su te jame 1992. godine otkopavali skoro 3 mjeseca i pokojni Vidaček je uspio tada u Krapini postići da se do gore napravi cesta kojom se može doći do Ilovca, ali samo osobnim kolima, zbog preuske ceste i velikih provalija.

O tim je iskopima pokojni tajnik HDPZ-a Branko Vidaček 1992: godine vrlo šturo pisao u nekoliko nastavaka u Večernjem listu.

Sami iskopi vršeni su bez znanja hrvatske javnosti i bez znanja Zagrebačke nadbiskupije kada su otvarali jamu gdje su pobijeni svećenici s franjevcima i hrvatskim časnicima.

Otvorene su 23 jame i iskopana su 1.163 kostura, uz te su kosture pronašli 14 zlatnika i zlatni prsten ubijenog gospodina Hegera te vojnic u porciju, o čemu sam već ranije pisao.

63

Vice Vukojević, predsjednik Državne komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava
VICE VUKOJEVIĆ PRED. DRAŽAVNE KOMISIJE ZA UTVRĐIVANJE RATNIH I
PORATNIH ŽRTAVA.

(Trudio se zataškavati zločince i tako štititi zločince koji su u aktivnoj službi današnje vlasti).

Ratni zločini ne zastarijevaju

Još uvijek ne znamo točno koliko se jama nalazi na području Maceljske šume, Đurmanca, Mirkovca, od Zaprešića do Sutle i Velikog Trgovišća, pa do područja Kočevskog Roga u Sloveniji. Trenutačno su najintenzivnija istraživanja na lokalitetima u Maceljskoj šumi. Ondje su dosad otkrivena 23 jame u kojima su pronađeni kosturi ubijenih zatočenika i njihovi osobni predmeti. U dosad najvećoj jami na vrhu brda Ilovec pronašli smo 101 kostur, a u ostalim jamama od 50 do 70 kostura. Ljudi su ubijani na razne načine – prostrelom u glavu ili trbuh, udarcem čekića i šumske sjekire, a najstravičnije je da je većina ubijenih živa zakopana. To su stravični zločini i oni moraju izići na vidjelo. Ratni zločini ne zastarjevaju i zadatak je komisije na čijem sam čelu da utvrdi povijesnu istinu.

Zlatnici, porcija i druge stvari pronađene u otkopanim jamama nalaze se kao jedini dokazi počinjenih zločina na čuvanju kod Saborske komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, a ja ih nikada nisam vidio.

Te mučeničke kosti trebale su biti položene u drvene lijesove i uz znanje hrvatske javnosti i Zagrebačke nadbiskupije dostojno pokopane na Mirogoju iza spomenika Hrvatskim žrtvama Bleiburga, na mjestu gdje su partizanski zlikovci 1947. godine preorali grobove naših hrvatskih vojnika domovinske vojske koji su umrli ili poginuli za vrijeme Drugog svjetskog rata od 1941. do

1945. godine. Zato je potrebno da se još istraže sve neotkrivene jame u Maceljskoj šumi, da se smrt tih mučenika unese u školske udžbenike,

64

da se do Ilovca popravi cesta radi lakšeg prilaza, da se naprave putokazi i da se na mjestu pogubljenja svećenika, franjevac i hrvatskih časnika kod jame IVd napravi mala kapelica s popisom ubijenih svećenika i franjevac te da se konačno ta skrivena tajna nakon 52 godine u cijelosti objavi hrvatskoj javnosti, da ljudi i naša djeca budu upoznati s tom tragedijom i da zajedno s njima obitelji ubijenih mogu posjećivati ta stravična gubilišta i nad njima zapaliti svijeću, donijeti im stručak poljskog cvijeća i izmoliti Očenaš za pokoj i spomen tim pobijenim hrvatskim mučenicima.

To su bili mladi ljudi koji su većinom mobilizirani da brane hrvatsku domovinu i branili su je svojom krvlju i životima, a na koncu kao zarobljenici u svojoj domovini doživjeli takvu strašnu smrt od domaćih partizanskih zlikovaca pomračene svijesti.

Kako nam je rekao Šafranko na prostorima Maceljske šume još ima oko **130 jama** za koje sve ne znamo točne lokacije, a u kojima se još nalazi **oko 12.000 ubijenih hrvatskih vojnika.**

U tijeku iskapanja odjednom je to zaustavljeno iz meni nepoznatih razloga i sve je palo u zaborav i šutnju kao da taj

Jama na vrhu Ilovca u kojoj je, razbijanjem lubanja udarcima tupog dijela šumskih sjekira, pogubljen 101 žicom vezani hrvatski vojnik

65

Slika druge jame na Ilovcu, gdje su pobijeni, žicom vezani, hrvatski vojnici-mučenici nezapamćeni zločin nikada nije učinjen na prostorima Maceljske šume kod Krapine, koja takav okrutni zločin ne pamti u 800 godina svoje pisane povijesti.

Mnogi od tih dželata danas udobno i bezbrižno žive s visokim mirovinama i s podsmijehom nam odgovaraju "da šta im mi možemo; pomirba je i oni su dobro zaštićeni".

Sve otkopane jame bile su obilježene drvenim pločama na kojima je bio upisan datum otkopa i broj. pronađenih kostura u jami te označene rimskim brojkama o kojima je posebno napisana legenda za svaku jamu.

Slika treće jame na Ilovcu, gdje su strijeljani naši vojnici

66

Te su do danas stravične jame ostale otvorene, djelomično su urušene, nestale su oznake nad njima i nitko više o tome ne vodi brigu niti to spominje, kao da se to nikada nije dogodilo. Osim toga, tamo gdje su ti zločini počinjeni nema nikakvih obilježja ili putokaza.

Finale je bio neshvatljivi postupak Saborske komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava da se kod iskopa kostiju nije izvršio stručni uviđaj Međunarodne komisije i tim se mučeničkim kostima nije odalo dužno poštovanje, već su ih utovarili u crne vreće za smeće i u najvećoj tajnosli otpremili u podrum Patologije Medicinskog fakulteta na Šalati u Zagrebu, gdje se nalaze i danas bez znanja i pristupa hrvatske javnosti. Trebali su ih onda ostaviti u Maceljskoj šumi i gore im napraviti veličanstveni spomenih, jer oni nikada više neće tražiti od nas bilo kakvu naknadu za svoje izgubljene živote. Naša je zajednička obveza da im napravimo spomenik s opisom zločina da barem to ostane za njihov vječni spomen.

To bi trebala učiniti općina Krapina, jer se je taj zločin dogodio na njihovom području.

Ovu spomen-knjigu napisao sam po izvaji Mladena Šafranka i svojim sjećanjima i zapažanjima, da to bude opomena budućim hrvatskim naraštajima kako se takav zločin ne bi nikad više ponovio na tlu Hrvatske, a budućim povjesničarima pomoć kod pisanja povijesti o, tim tragičnim zbivanjima u svibnju i lipnju 1945. na prostorima Maceljske šume kod Krapine i logorima Mirkovca kod Sv. Križa-Začretja i Oroslavlja.

67

Moram ovdje tužna srca i s velikom žalošću također izjaviti da ni voditelji HDPZ-a, a niti društvo "Hrvatski Domobran" nisu odgovorili na sve moje molbe i prijedloge da se organizira posjet tim stravičnim jamama na vrhu Ilovca i da im kao preživjeli pripadnici Hrvatskih oružanih snaga odamo dužnu počast. U ovih 7 godina postojanja naše hrvatske države nitko nije pokazao interesa ni volje da se to učini.

Vrlo je tužno to iznositi, ali istine radi treba to znati hrvatskajavnost i hrvatska povijest.

I na kraju ove knjige izražavam svoju najveću zahvalnost pokojnom Mladenu Šafranku, koji nam je 1990. i 1994. godine pomogao u otkrivanju tragične istine što sam je opisao u ovoj Spomen knjizi i koji mi je spasio život 21. svibnja 1945. u Krapini, a koji je na žaiost nakon spominjanja njegova imena u "Nacionalu" broj 27 od 24. svibnja 1996. pod čudnim okolnostima od izljeva krvi u mozak umro na Neurologiji Kliničkog bolnic og centra "Rebro" u Zagrebu.

Osobitu zahvalnost također izražavam svima koji su mi pomogli oko pisanja knjige, tajniku Zagrebačke nadbiskupije vlč. dr. Stjepanu Kožulu, koji je napisao predgovor knjizi, fotografu gospodinu Vlatku Patariću iz Zagreba, čije su fotografije unesene kao nepobitni dokaz o mjestu tih stravičnih zbivanja te samom nakladniku knjige koji ju je besplatno tiskao u spomen pobijenim hrvatskim mučenicima.

Ovim sam kratkim i sažetim opisom stradanja tih mučenika izvršio svoju obvezu pred Bogom, svojom savješću, svojim hrvatskim narodom da taj istiniti zapis ostane kao povijesni dokument o tom najvećem zločinu koji je nakon rata učinjen na prostorima Maceljske šume kod Krapine i u našoj Republici Hrvatskoj:

68

I NA KONCU, DRAGI PRIJATELJI I HRVATSKI MUČENICI, TO JE SVE ŠTO SAM MOGAO I ZNAO NAPISATI O VAŠOJ MUČENIČKOJ SMRTI, DA TA ISTINA OSTANE ZAVUJJEK KAO OPOMENA ZA NAŠE SADAŠNJE I BUDUĆE HRVATSKE NARAŠTAJE DA SE TAKAV OKRUTNI ZLOČIN NE BI NIKADA VIŠE PONOVIU U NAŠOJ NAPAĆENOJ DOMOVINI.

TE SE OPRAŠTAM OD VAS S VJEČNIM ZBOGOM I NEKA VAM BOG BLAGOSLOVI VAŠE MUČENIČKE GROBOVE I UDIJELI VAM ŽIVOT VJEČNI.

NEKA VAM JE LAKA OVA TUŽNA HRVATSKA ZEMLJA KOJA JE NATOPLJENA VAŠOM MUČENIČKOM KRVLJU I NEKA OVAJ ZAPIS OSTANE KAO ISTINITO SVJEDOČANSTVO VAŠE NEOPISIVE PATNJE I STRAVIČNE SMRTI U VAŠ VJEČNI SPOMEN!

NEKA VAM JE VJEČNA ČAST I SLAVA I POČIVAJTE U MIRU BOŽJEM.

Vaš preživjeli supatnik

Fran Živičnjak

U Zagrebu, 15. travnja 1997.

69

OVA SHEMA PRIKAZUJE LOGORE I KRETANJE HRVATSKIH ZAROBLJENIH VOJNIKA 1945. GODINE U SVIBNJU I LIPNJU PRIJE STRIJELJANJA U MECELJSKOJ ŠUMI

70

FRAN ŽIVIČNJAK U ODORI SA JOŠ TRI ZNANCA U MACELJSKOJ ŠUMI

71

JAMA MASOVNA GROBNICA U MACELJSKOJ ŠUMI

FRAN ŽIVIČNJAK, SNIMATELJ I JOŠ 4 ZNANCA

72

SABORU – KOMISIJI ZA RATNE I PORATNE ŽRTVE

EKSHUMACIJA

POUBIJANIH HRVATSKIH VOJNIKA, CIVILA I SVEČENIKA NA MACELJU

Od naših ogranaka diljem Hrvatske dobivamo gotovo tjedno upite, što je s iskopanim kosturima iz jama na Macelju (ekshumiranih 1992. g.) i zašto se ne nastave iskapanja.

Na inicijativu Mladena Šafranka, bivšeg djelatnika OZNA-e i Frana Živičnjaka, zastavnika Hrvatskoga Domobranstva, a uz suradnju Zagrebačke nadbiskupije i Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Hrvatskoga državnog Sabora, obavljena su tokom 1991. g. i 1992. g. istraživanja u svezi s partizanskim zločinima i ubojstvima na Macelj gori (Lepa Bukva i vrh Ilovac). Nakon provedenih istraživanja, koja je predvodio Mladen Šafranko, počela su pokusna iskapanja (jer Šafranko je bio svjedok i sudionik tih partizanskih zvjerstava) koja su odmah dala rezultate.

Otvorene su 23 jame i iskopana su 1.163 kostura. Utvrđeno je da među poubijanima ima i 20 svećenika, pretežno franjevac. Mladen Šafranko dao je izjavu da je bilo oko 130 jama u kojima je poubijano oko 13.000 ljudi, što znači da nije otkopano niti 10% od ukupno ubijenih vojnika, civila i svećenika.

Posmrtni ostaci ubijenih smješteni su u podrume Zavoda za patologiju medicinskoga fakulteta u Zagrebu na Šalati u crne plastične vreće, kakve se upotrebljavaju za smeće i vjerovatno (?) se ondje nalaze i danas 8 (osam) godina nakon što su otkrivene. U međuvremenu je pokajnik Mladen Šafranko umro (1994. g.) pod nejasnim okolnostima, a i Fran Živičnjak je prošle godine nađen mrtav u svome stanu s nedovoljno razjašnjenim uzrokom smrti (živio je potpuno sam, bez obitelji). Fran Živičnjak je prije smrti napisao knjigu "U vječni spomen" u kojoj je na temelju vlastitih zapažanja iz svibnja i lipnja 1945. i izjava Mladena Šafranka detaljno opisao zvjerstva na Macelj-gori. U vrijeme kada su iskopane prve jame, 1992. g. bili su živi i neki od glavnih aktera tih događanja na Macelj-gori (Branko Low i Ivica Fizir), a i danas u Zagrebu i Hrvatskom zagorju žive neki od egzekutora.

Zanima nas zašto nisu nastavljena iskapanja daljnjih jama, premda se točno zna njihova lokacija i zašto posmrtni ostatci nisu do današnjeg dana sahranjeni na dostojanstven način, te zašto žrtvama nije odana dužna počast. Nadalje, postavljamo pitanje zašto Državno odvjetništvo ne poduzima odgovarajuće procesne radnje protiv još živih aktera tih zločina na Macelj-gori (Maceljskoj šumi) – jer jasno je da su svi poubijani bez prethodnog suđenja i dokazane krivnje.

Sve te činjenice dobro su poznate i Hrvatskome saboru i čelnicima Komisije za ratne i poratne žrtve. Poznato im je i da su oba sudionika tih stravičnih događaja, pokajnik Šafranko i hrvatski zastavnik Živičnjak, preminuli pod još uvijek nerasvijetljenim okolnostima. Međutim, nitko nije do danas ništa poduzeo. Tražimo da se ova pitanja što prije razriješe, tj. rasvijetle nerazjašnjene smrti Šafranka i Živičnjaka.

URV HD

+++++